

Siyasi Partilerin Toplumsal Cinsiyet Perspektifleri: Nevşehir Örneği Üzerinden Bir Değerlendirme*

The Gender Perspectives of Political Parties: An Evaluation Through the Case of Nevşehir

Leyla KAHRAMAN YÜCE**

Öz

Dünya nüfusunun yaklaşık yarısını oluşturan kadınlar, yüzyıllardır karar alma süreçlerinden aktif olarak dışlanırken erkekler; temsil edilmiş, yönetim görevlerini üstlenmiş, kararlar almış ve politika üretmişlerdir. Kadınların siyasi karar alma mekanizmalarına eşit katılımı olmaksızın demokrasiden bahsetmek mümkün görünmemektedir. Modern siyasal hayatın vazgeçilmez kurumları olan siyasi partilerde kadınlar çok yönlü eşitsizliğe ve ayrımcılığa uğramakta, siyasi olarak yükselememekte, aday olamamakta veya seçilememektedir. Siyasi parti yöneticilerinin toplumsal cinsiyet perspektifleri kadınların siyasi alandaki temsil düzeyini doğrudan etkilemektedir. Literatürde toplumsal cinsiyet eşitliğine dair çok sayıda çalışma bulunmasına rağmen, kadınların siyasi temsilde parti yöneticilerinin etkilerini ortaya koyan çalışmalara pek rastlanmamıştır. Bu çalışmanın amacı, siyasi partilerin toplumsal cinsiyet perspektiflerinin kadınların siyasi alandaki temsili üzerindeki rolünü ortaya koymaktır. Bu bağlamda, çalışmada kadınların siyasi alandaki temsil düzeyinde, siyasi partilerin toplumsal cinsiyet perspektifinin rolü Nevşehir taşra örgütlenmesi düzleminde Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP), Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) ve Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) örneklerinden hareketle analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, taşra örgütlenmesinde görev alan yöneticilerin algıları bağlamında siyasi partilere toplumsal cinsiyet eşitsizlikçi bir perspektifin hâkim olduğunu ve bu durumun kadınların siyasi alandaki temsili engellediğini ortaya koymuştur. Çalışma ayrıca, siyasi partilerin eril yapılar olarak kadınların siyasi alandaki konumunu toplumsal cinsiyete dayalı kodlar üzerinden belirlediğini ve bu şekilde kadınları ikincilleştirdiğini göstermiştir. Son olarak, kadınların siyasi alanda eşit biçimde var olabilmeleri, siyasi partilerin ataerkil kodlardan arınarak parti örgütlerini—iç dinamikler, mekanizmalar, süreçler ve mevzuatlar dahil—eşitlikçi biçimde yeniden inşa etmelerine bağlıdır. Çalışmanın sonunda, elde edilen bulgular doğrultusunda teorik ve pratik katkılar ile araştırmanın sınırlılıkları ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Siyasi Parti, Ataerkil İdeoloji, AKP, CHP, MHP, Nevşehir

* Bu makale, 2 Şubat 2023 tarihinde Türk Sosyal Bilimler Derneği tarafından düzenlenen 17. Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi'nde sunulan bildirinin ham haline dayanarak üretilmiştir.

** Doç. Dr. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümü, lkahraman@nevsehir.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-7631-4896>.

How to cite this article/Atıf için: Kahraman Yüce, L. (2025). Siyasi Partilerin Toplumsal Cinsiyet Perspektiflerinin Kadınların Siyasal Alanda Temsili Üzerindeki Rolü: Nevşehir Örneği. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 13(2), 286-320. DOI: 10.14782/marmarasbd.1606344

Abstract

Women, who make up approximately half of the world's population, have been actively excluded from decision-making processes for centuries, while men have been represented, assumed management roles, made decisions, and formulated policies. Without women's equal involvement in political decision-making, democracy cannot be fully realized. In political parties, which are indispensable institutions of modern political life, women face multifaceted inequality and discrimination, are unable to rise politically, cannot run for office, or cannot be elected. The gender perspectives of political party leaders directly affect the level of representation of women in the political arena. Despite the abundance of research on gender equality, there is a dearth of studies examining the impact of party leaders on women's political representation. This study aims to elucidate the influence of political parties' gender perspectives on women's representation in the political sphere. This research article examines the influence of political parties' gender perspectives on women's representation in politics, focusing on a sample from the Justice and Development Party (AKP), the Republican People's Party (CHP), and the Nationalist Movement Party (MHP) within the Nevşehir provincial organization. The findings indicate that a gender inequality viewpoint dominates political parties regarding the attitudes of managers in rural organizations, hence obstructing women's presence in the political sphere. The research indicates that political parties, as patriarchal entities, dictate women's status in the political sphere through gender-specific conventions, thereby marginalizing women. Ultimately, the equitable representation of women in politics necessitates that political parties eliminate patriarchal rules and reconstruct their organizational frameworks—encompassing internal dynamics, mechanisms, processes, and regulations—in a manner that promotes egalitarianism. Upon conclusion of the study, the theoretical and practical contributions, as well as the limitations of the research, are examined in relation to the findings.

Keywords: Gender, Political Party, Patriarchal Ideology, AKP, CHP, MHP, Nevşehir

1. Giriş

Toplumsal var oluşun içinde merkezi öneme sahip olan siyasal alanın özünde barındırdığı iktidar olanakları onu – teorik ve pratik düzlemde – hakimiyet arayışlarına sahne olan bir çatışma alanına dönüştürmüştür (Leftwich, 2015, s.13, 14). Yürütülen mücadelelerin yarattığı toplumsal bölünmeler siyasal alanın keskin biçimde belirli gruplar tarafından kuşatılmasına ve ele geçirilmesine yol açmıştır. Feministler antik devirlerden beri siyasetin temel yapı taşlarının erkeklik ve erkek deneyimleri üzerinden biçimlendirildiğini, kadınlığın ve kadın deneyimlerinin bu süreçten dışlandığını toplumsal cinsiyet perspektifinde yapılan analizlerle çok net biçimde ortaya koymuştur (Phillips, 1995, s. 14). Bu bağlamda, Millett (1987, s. 46-47) erkeklerin kadınlar üzerindeki egemenliklerini doğuştan hak ettikleri bir üstünlük olarak görmelerinin cinsel egemenliğin kurumsallaşarak devam etmesine yol açtığına dikkat çekmiştir. Nihayetinde siyaset, siyasi etkinlikler ve siyasal alan ataerkil yaklaşımla tanımlanmış, tasarlanmış, kurgulanmış ve sınırları bu eril hakim kodlar ekseninde çizilmiştir. Erkeğin ve erkekliğin özel ve kamusal alanda iktidarın öznesi olarak ortaya çıkışına zemin hazırlayan düşünsel, tarihsel ve toplumsal temeller kadınların her alanda yaşadığı eşitsizliğin, ayrımcılığın ve şiddetin nedenleri olmuştur (Kandiyoti, 1997, s. 125; Tekeli, 1982, s. 55). Yüzlerce yıldır üretilmiş olan ataerkil yapı ve içerdiği cinsiyetçi kalıp yargılar erkeklerin her alanda özellikle siyasal alanda eril hakimiyetlerinin kurulması, kurumsallaştırılması ve korunması için çok kullanışlı bir araç olmuştur. Ataerkil siyasal alanın norm ve değerleri ile cinsiyetçi politikaları kadınları tarihin ve siyasetin öznesi olmaktan uzaklaştırarak nesneleştirmiş, onları bağımlı ve edilgen bir konuma indirgemıştır (Mitchel, 1995, s. 6-7). Erkek cinsiyetine özgü

bir alan haline gelen siyaset ve siyasi alana hakim eril kodlar kadınların daha az temsil edilmesine ve erkek egemen yapılar içinde marjinalleşmelerine neden olmuştur. Böylece siyasi kurumlar, karar alma mekanizmaları ve parti yapıları erkek egemen normlar tarafından şekillendirilmiş, toplumsal cinsiyete dayalı hiyerarşileri pekiştirmiş ve kadınların iktidara erişimini kısıtlamıştır. Bu yapıların dışlayıcı niteliği sadece kadınların siyasi katılımını sınırlamakla kalmamış siyasetin özünde eril bir alan olarak algılanmasına da yol açmıştır. Derinlere gömülü ataerkil mirası ortadan kaldırmak için yürütülen siyasette toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama mücadelesi kapsamlı yapısal dönüşümler ve politika müdahaleleri gerektiren bir sorun alanı olmaya devam etmektedir.

Günümüzde küresel düzeyde katılım sağlayan kadınların konumlarına ve sayısına bakıldığında siyaset alanının eril olarak cinsiyetlenmiş bir kariyer sahası olduğu, ataerkil mirasın hala güçlü bir şekilde karşımızda durduğu görülmektedir. Nitekim 1 Ağustos 2024 yılı itibarıyla dünyadaki 193 ülke arasında 107 ülkenin hiçbirinde bugüne dek kadın devlet başkanı seçilmemiştir. Bu hızla, en yüksek iktidar pozisyonlarında cinsiyet eşitliğine 130 yıl daha ulaşamayacaktır. 2024'te kadınlar ulusal parlamentolardaki koltukların yalnızca %27'sini ve yerel yönetimlerdeki koltukların %35,5'ini elinde tutmaktadır (UN Women, 2024).¹ Yapılan analizler mevcut ilerleme hızıyla ulusal yasama organlarında cinsiyet eşitliğinin 2063'ten önce sağlanmasının mümkün olmadığını ortaya koymuştur (UN Women, 2024). 2024 yılı Küresel Cinsiyet Uçurumu Endeksi Raporu (146 ülke) da dünyanın cinsiyet farkının sadece %68,5'ini kapattığını hiçbir ülkenin henüz tam cinsiyet eşitliğine ulaşmadığını ortaya koymuştur. Parlamento temsilinde 2006 yılından (%18,8) itibaren rekor gelişme sağlanmasına rağmen 2024 yılında ulaşılan oran ancak %33 olmuştur. Dünyada küresel cinsiyet uçurumunun en yüksek olduğu alan olan siyasi güçlenmedeki açığın bugüne dek sadece %22,5'inin kapatılabildiği ve siyasal alanda cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve aradaki açığın kapanması için 169 yıl gerektiği saptanmıştır (WEF, 2024). Bu veriler dünyanın eşitlikten ve eşit temsilden ne kadar uzak olduğunu, siyasal alanda var olma mücadelesinde cinsiyetin belirleyici bir unsur olma durumunu koruduğunu, kadınların yüzlerce yıldır sürdürdüğü mücadelenin hala tam olarak başarıyla sonuçlanmadığını gözler önüne sermektedir. Kadınları geleneksel rollere hapseden cinsiyetçi kalıp yargıları yaratan ve sürdüren yapıları ortaya çıkararak görünür kılmak, toplumsal cinsiyet eşitliği yönündeki dönüşüme temel sağlar (Kahraman vd., 2014: s.829).

Siyasi partilerin toplumsal cinsiyet eşitliğine yaklaşımı, kadınların siyasi temsilde kilit rol oynamaktadır. Araştırmanın temel sorusu siyasal alanda kadınların nüfuslarına oranla çok düşük düzeyde temsil edilmesinde siyasi partilerin toplumsal cinsiyet perspektiflerinin ne düzeyde rol üstlendiğidir. Bu kapsamda araştırmada siyasi partilerin kadınların siyasal alanda temsili üzerindeki rolünü toplumsal cinsiyet anlayışlarını ortaya koyarak tespit etmek amaçlanmıştır. Siyasi partilerin toplumsal cinsiyet perspektifinin oynadığı rolü inceleyerek kadınların siyasal alanda karşılaştığı sorunları ortaya çıkarmaya yönelik bir araştırmaya dayalı olması bakımından bu çalışmanın hem akademik yazına hem de bu konuda üretilebilecek kamu politikalarına önemli bir katkı sağlayacağı umut edilmektedir. Çalışmada ideolojik ve politik farklılıklarına rağmen farklı siyasi partilerde

1 Dünyada sadece altı ülkede parlamentoda tek veya alt meclislerde yüzde 50 veya daha fazla kadın bulunmaktadır: Ruanda (%61), Küba (%56), Nikaragua (%54), Andorra (%50), Meksika (%50), Yeni Zelanda (%50) ve Birleşik Arap Emirlikleri (%50) (UN Women, 2024).

toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliklerin benzer biçimde kurulup kurulmadığı ve bu eşitsizliklerin arka planında yer alan dinamiklerin siyasete eşit katılımı nasıl etkilediğini açıklamak da hedeflenmiştir.

Literatürde yapılan çalışmalar irdelendiğinde siyasi partilerin kadınların siyasi temsilde taşra örgütlenmelerindeki parti yöneticilerinin toplumsal cinsiyet algılarının rolünü ortaya koyan çalışmalara rastlanmamıştır. Bu çalışma ile mecliste kadın milletvekili bulunan ve en çok oy almış olan üç siyasi partinin – Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP), Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) ve Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) – Nevşehir taşra örgütlenmelerinin il ve ilçe başkan ve yardımcılarının nicel veri toplama tekniklerinden anket uygulanmıştır. Nevşehir’i Türkiye’nin siyasi temsilde toplumsal cinsiyet dinamiklerinin bir mikrokozmosu olarak analiz etmek, ulusal eğilimleri yansıtan yerelleştirilmiş bulguların sağlanmasıyla literatüre önemli bir katkı sunmaktadır. Nitekim Türkiye genelinde kadınlar siyasal alanda yaygın yapısal, kurumsal ve kültürel engellerle karşılaşmaktadır. Bu engeller arasında sosyoekonomik eşitsizlikler, erkek egemen parti yapıları ve kadınları özel alana hapseden yerleşik kültürel normlar yer almakta olup bu sorun alanlarının tespiti sorunun çözümü açısından kritik önem taşımaktadır. (Sancar, 2018, s. 17). Betimsel araştırma yöntemi ile yapılan bu saha araştırmasının verileri yüz yüze toplanmış olup altmış bir (61) katılımcı ile görüşülmüştür.² Siyasi partilerin ve yöneticilerin; ideolojisini, toplumsal cinsiyet perspektifini ve kadınların siyasal alanda temsiline etkilerini ortaya koymayı amaçlayan çalışmadan elde edilen bulgular alana özgün katkı sağlayıcı nitelik taşımaktadır. Araştırmadan elde edilen temel bulgular içerisinde; ideolojinin, aile ilişkilerinin ve yöneticilerin toplumsal cinsiyet algılarının siyasi partilerin toplumsal cinsiyet perspektiflerini etkileyen temel unsurlar olduğu saptanmıştır. Parti ideolojisinin – özellikle muhafazakar ve milliyetçi ideolojilerin – toplumsal cinsiyet eşitsizlikçi algıda çok belirleyici bir unsur olduğu ortaya konulmuştur. Bununla birlikte sosyal demokrat parti olarak CHP’nin literatürde tespit edilen düzeyde toplumsal cinsiyet eşitlikçi anlayışa sahip olmadığı – bu açıdan kimi zayıflık ve eksikliklerinin de olduğu – görülmüştür. CHP’de cinsiyet kotaları uygulanmasına rağmen hem ulusal hem de yerel düzeyde karar alma pozisyonlarında kadınların önemli ölçüde eksik temsili devam etmektedir. Eşitlik politikaları etkili bir şekilde uygulanmadığında veya kültürel olarak desteklenmediğinde bu tür kotaların yeterli olmadığı net biçimde ortaya konulmuştur (Sancar, 2018, s. 47). Bu bağlamda çalışma genel anlamda siyasi partilerin; ataerkillik potansiyeli barındırdığını ve kadınların siyasal alanda var olması, aday olması ve etkin olmasında, temel belirleyici bir rolü olduğunu gözler önüne sermiştir. Nitekim cinsiyet siyasal alanda temsilde ve yükselmede hala etkili bir unsur olmakta siyasi partiler de bu süreçte cinsiyete göre bireyler hakkında olumlu ya da olumsuz yönde karar verici kapı bekçileri olarak siyasal alanın eril bir karakter taşımasında kritik gücü ellerinde tutmaktadır. Bu şekilde siyasi partiler siyasal alanın ataerkil bir etkinlik alanı olmaya devam etmesi ve kadınların katılımının sınırlandırılması işlevlerini yerine getirmektedir. Kadınların siyasette daha etkin bir şekilde yer alabilmeleri için siyasal alanda halihazırda var olan bu durumun tam olarak tespit edilmesi, siyasi partilerdeki toplumsal cinsiyet rollerinin, perspektiflerinin sorgulanarak sorunsallaştırılması büyük önem taşımaktadır. Çalışmada uygulanan yaklaşımla ulusal toplumsal cinsiyet dinamiklerinin yerel düzeyde nasıl tezahür ettiği tespit edilerek bu alandaki literatürü zenginleştirmek ve böylece Türkiye’de kadınların siyasi temsiline önündeki yapısal ve sistematik engellere dair kapsamlı bir anlayış sunmak amaçlanmıştır.

2 Araştırma için Nevşehir Hacıbektaş Veli Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırmalar ve Yayın Etik Kurulu’nun 11 sayılı toplantısında 27.09.2023 tarih ve 2023.11.279 karar sayısıyla etik kurul onayı alınmıştır.

2. Kavramsal Çerçeve: Ataerkil Kodların Hakim Olduğu Bir Dünyada Kadınların Siyasal Alana Girme Mücadelesi

Siyasal alan erkeklere aitmiş gibi görünen, kadınların dışlanarak yok sayıldığı eril cepheler olarak dizayn edilmiştir (Arendt, 1994, s. 67). Temsilin öznesi olma pozisyonu uzunca bir süre sadece erkeklere atfedilen bir ayrıcalık olmuş, soyut evrenselcilik anlayışı ile insani olanı temsil etme hakkı sadece erkeğe tanınmıştır (Agacinski, 1998, s. 85). İnsanlık tarihinde ortaya çıkan devrim ya da önemli gelişmelerin kadınları dışlayan nitelikleri ilerlemeci boyutlarına gölge düşürerek onları eksik kılmıştır. Bu bağlamda hem Amerikan Devrimi hem de Fransız Devrimi kadınları yok sayan, dışlayan nitelikleriyle eksik birer devrimdir. Nitekim Fransa'da erkeklerin tamamının 1848'de sahip olduğu oy verme hakkını kadınların kazanabilmesi için 155 yıl geçmesi (1944) gerekmiştir (Taşkın, 2016, s. 61).

Feminist hareketin küresel bir mücadele hattına dönüşmesi ile kadınlar tüm zorluklara rağmen farklı tarihler ve kendilerine özgü farklı koşullarda en azından biçimsel/hukuksal eşitliği kazanmıştır. Yeni Zelanda 19 Eylül 1893'de kadınlara seçme ve seçilme hakkını tanıyan ilk ülke olurken Suudi Arabistan 2015 yılında kadınlara seçme ve seçilme hakkını tanıyan son ülke olmakla birlikte kadınların hala bu haklarını özgürce kullanamadığı ülkelerin mevcut olduğu gerçeği de göz ardı edilmemelidir. Barnes ve Burchard (2013, s. 768-769), demokrasilerde kadınlar ve erkekler arasında siyasi katılımda – içinde bulunulan yere göre boyutu değişse de – büyük bir cinsiyet eşitsizliği olduğunu ortaya koymuştur. UNDP Community of Democracies (CoD) (2017) verileri, kadınların siyasi olarak nasıl güçlendirileceği ve demokrasilerde kamu liderliğinin ve yönetimde adil bir siyasi temsil payının nasıl sağlanacağı konusunda küresel düzeyde harcanan çabalara rağmen başarının henüz gerçekleşmekten çok uzak olduğu, kadınların siyasi ve demokratik süreçlere adil katılım konusunda hâlâ çok sayıda zorlukla karşı karşıya olduğu ve demokratik ilkelerin pekiştirilemediğini ortaya koymaktadır. Gelişmişlik ve siyasi rejim farklılıklarına rağmen “kadınların siyasal alandaki eşitsiz konumu” ekseninde küresel düzeyde görülen benzeşme hiçbir siyasi düzenin henüz kadınlarla erkekleri eşit biçimde konumlandırmayı tam olarak başaramamasına yol açmıştır.

Mlambo ve diğerleri (2019, s. 2) yaptıkları çalışmalarla birçok demokraside kadınların hala ekonomide, kamu liderliklerinde ve diğer siyasi düzeylerde yeterince temsil edilmediğini, ayrımcılığa uğradığını ve marjinalleştirildiğini saptamıştır. Bu alanda çalışan birçok akademisyen kadınların kamusal ve siyasal alana eşit katılımını sağlamak için önlemler alınmasının önemini vurgulamıştır (Uwa vd, 2018, s. 34; Oshewolo ve Adedire, 2019, s. 189-190). Kadınlar hala birçok ülke ve demokraside yeterince temsil edilmemekte, siyasal alandan dışlanmakta ve ayrımcılığa uğramaktadır. Kadınların yok sayılması ya da eksik temsili liberal demokratik bir siyasi sistemin etiğine aykırı olmasına, eşitlik ilkesinin kürenin neredeyse tamamında hukuksal ve anayasal bir norm haline gelmesine rağmen, siyasi yaşamda cinsiyet eşitliğinin sağlanmasının mevcut verilerle çok uzak bir hedef olduğu görülmektedir. Arendt (1994, s. 64, 66) bu sorunun kadınların özgürleşmesinin biçimsel bir niteliğe sahip olmasından ve toplum tarafından hala eşit değerle görülmemesinden kaynaklandığını ifade etmiştir.

Kültürel örüntüler ile beslenen cinsiyet ideolojisi, cinsiyet rolleri ile toplumsal cinsiyet eşitsizliği kadınların siyasete katılımlarının önündeki en belirgin yapısal ve toplumsal engelleri oluşturmuştur (Shvedova, 2005, s.35-36). Erkek norm ve değerlerine göre belirlenen siyasal yaşamın kuralları ve başarı ölçütleri kadınların siyasal alandaki varlığını, konumunu ve rolünü temelden etkilemiştir (Pınarcıoğlu, 2017, s.12,13). Bu kapsamda kadınların siyasal alana katılımının önündeki en kritik aktör olan siyasi partilerin ve toplumsal cinsiyet perspektiflerinin irdelenmesi mevcut eşitsizliklerin ortadan kaldırılmasına yönelik atılması gereken adımların ilkinin oluşturmaktadır.

Siyasi partiler, insanların temsilcilerini seçebilmelerini sağlayan temel örgütlenmeler olarak demokratik siyaset ve temsil için vazgeçilmez kurumlardır. Siyasi partilerin siyasal sistemleri daha demokratik hale getirip getirmediği, demokratik olarak adlandırılan siyasal yönetimleri gerçekten demokratik kılıp kılmadığı konusundaki – özellikle toplumsal cinsiyet perspektifinden – tartışmalar devam ederken çoğu ülkede siyasi partiler, kamu görevlerine adayların seçilmesi, aday gösterilmesi ve seçilmesinde, siyasi temsilcilerin ve liderlerin sosyalleşmesinde, siyasi bilginin yayılmasında ve vatandaşların demokratik siyasete erişiminde en etkili unsurlar olarak tanımlanmaya devam etmektedir (Catón, 2007, s. 7-8). Cinsiyet rejimi; siyasi iktidarın ve karar alma süreçlerinin belirlenmesinde, seçimler ve vatandaşların serbest ve özgür bir biçimde katılım kanallarının sağlanması sürecinin işleyişinde; toplumdaki cinsiyet farklılaşması, eşitsizlikler ve hiyerarşisini ortaya çıkaran tüm kurucu yapılar ve uygulamalar dizisi olarak kritik bir rol üstlenmektedir. Bu kapsamda siyasi partiler de cinsiyet rejimine sahiptir.

Modern dönemin neredeyse tek temsil mekanizması haline gelen siyasi partilerin eril siyasal alanın inşasındaki rolünü irdelemek demokrasi olarak adlandırılan yönetimlerin içine düştükleri paradoksu ifşa edebilmek açısından büyük önem taşımaktadır. Yapılmış olan birçok çalışma çeşitli ülkelerdeki siyasi partilerin kadın temsiline yönelik tutumlarının ve toplumsal cinsiyet perspektiflerinin siyasal alandaki eril tahakküm kodlarının oluşumunu ve devam etmesini etkileyen önemli bir faktör olduğunu gözler önüne sermektedir (UN Women, 2021). Berktaş (2004, s. 26) da kadınların eşit temsili önündeki en belirleyici engel olarak siyasi partilerin desteğinin olmayışına, siyasal hayatın ve partilerin ataerkil niteliğine dikkat çekmiştir. Nitekim siyasi süreçte seçimlerde gösterilen kadın adaylar ile seçilen kadın temsilciler arasında güçlü bir ilişki vardır. Çoğu ülkede siyasi elitlerin alımı ve seçimi tamamen siyasi partiler içinde gerçekleşmekte olup aday seçimi siyasi partilerin temel işlevi olarak görülmektedir (Norris, 1993, s. 211-212; Gallagher ve Marsh, 1988, s. 236-237; Bille, 2001, s. 364; Rahat ve Hazan, 2010, s. 297-298). Bu nedenle, bir bireyin, erkek veya kadın, siyasi bir göreve aday olabilmesi için bir siyasi parti tarafından seçilmesi ve desteklenmesi gerekmektedir. Bu şekilde, partiye özgü aday gösterme kararları, kadınların ülke çapında aday olarak temsil edilmesini sağlar (Kunovich ve Paxton, 2005, s. 505). Bu kapsamda kadınların siyasal alana aktif katılımı ancak siyasi partilerin eşitlikçi bir cinsiyet rejimine sahip olmasıyla mümkün olabilmektedir. Siyasi partiler ya hakim eril düzenin koruyucusu ve yeniden üreticisi olarak hareket ederler ya da bu düzene karşı çıkarak kadınların siyasal alana eşit katılımını sağlarlar. Nitekim kadınların parti içi siyasete katılım ve temsilleri sayısal/biçimsel olarak eşitlenmiş olsa bile ataerkil değerlerin içselleştirildiği partilerin erkek egemen yapısı, karar alma mekanizmalarında göstermelik –"vitrin süsü" olarak – yer verilmesi gibi nedenlerle kadınların eksik katılımının niteliksel temsildeki eşitsizliğinin boyutunu derinleştirmektedir (Arslan, 2019, s. 60).

Kadınların siyasi partilerin yönetim kadrolarında, parlamentolarda veya üst düzey kadrolarda neden daha düşük bir temsil oranına sahip olduklarını araştıran Loukil ve Yousfi (2016, s. 66) çalışmalarında örgütlerin de cinsiyetli (gendered) olduğunu ortaya koymuştur. Bu bağlamda siyasi partilerin siyasal alanın erkek egemen ideolojinin kurumsallaşması ve yeniden üretilmesini sağlayan kurumlar olarak cinsiyete dayalı eşitsizliğin ve ayrımcılığın devam etmesine hizmet eden eril kurumlar olduğu söylenebilir. Kadınlar, partilerine destek sağlama ve kampanya yürütme konusunda önemli roller üstlenirken, bu yapılar içinde karar alma pozisyonlarında nadiren yer almaktadırlar. Dünya genelinde parti liderlerinin %11'inden daha azının kadın olduğu görülmektedir. Siyasi partilerin seçim kampanyaları yürütmek için kaynakları olmasına rağmen, kadınlar bu kaynaklardan nadiren faydalanmakta, birçok parti kadın adaylar için yeterli mali destek sağlamamaktadır. Araştırmalar, geniş bir kadın aday havuzunun yeterli mali kaynaklarla birleştiğinde, seçilen kadın sayısını önemli ölçüde artırabileceğini, siyasi partilerin bu açıdan kadınların siyasal temsilinin artışıındaki rolünün belirleyici olduğunu göstermiştir (Kandawasvika-Nhundu, 2021, s. 4).

Kadınların siyasette yükselme yeteneklerinin değerlendirilmesi sürecinde – kimi işe alacakları, terfi ettirecekleri, aday yapacakları ve adaylara ne kadar destek vereceklerine karar vermeleriyle – siyasi partiler merkezi bir öneme sahiptir (Caul, 1999, s. 80; Kittilson, 2006, s. 2; Kenny ve Verge, 2016, s. 352, 354; Pemstein, Meserve ve Bernhard, 2015, s. 1, 2). Aldrich (2020, s. 684-685)'e göre parti içi örgütlenme ve strateji de parti-aday ilişkisini cinsiyet açısından şekillendirdiği için önem taşımaktadır. Partiler erkeklerle kıyaslandığında kadınlar için farklı ve yetersiz fırsat yapıları sunmaktadır (Sanbonmatsu, 2002, s. 792). Cinsiyetler arası eşitliğin en yüksek olduğu toplumlardan biri olan İsveç'te bile bazı partiler kadınların bu örgütler içinde terfi ettirilmeye yeteneklerine karşı ayrımcılık yapmaya devam etmektedir (Folke ve Rickne, 2016, s. 567). Siyasi partilerde adaylık sürecine ilişkin yapılan araştırmalar siyasi partilerin; göreve alma ve siyasi kariyer ilerlemesinde, kadınların siyasal alanda temsilini sağlamada, önemli bir rol oynadığını göstermektedir (Butler ve Preece, 2016, s. 843-844). Parti yöneticileri kadınlara kıyasla genellikle erkekleri daha sık ve yoğun bir şekilde göreve almakta ve aday göstermektedirler (Crowder-Meyer, 2013, s. 391; Niven, 1998, s. 57, 70). Siyasi partilerin desteği olmaksızın aday olmayı düşünme konusuna kadınlar erkeklerden çok daha az eğilim göstermektedirler (Carroll ve Sanbonmatsu, 2013, s. 1-2; Lawless ve Fox, 2010, s. 2, 112). Bu nedenle yapılan araştırmalar siyasi partilerin göreve alım aşamasında cinsiyet dengesini gözetmelerinin partide kadın adayların sayısını artırmak için önemli bir yol olduğunu ortaya koymuştur (Carroll ve Sanbonmatsu, 2013, s. 8; Crowder-Meyer, 2013, s. 391; Sanbonmatsu, 2006, s. 431-432; Butler ve Preece, 2016, s. 843-844).

Kadınların; aday belirleme süreçleri, politikaların şekillendirilmesi ve siyasi temsilde siyasi partilerin/parti liderlerinin desteği ve toplumsal cinsiyet tutumları kritik bir rol oynamaktadır (Kroeber 2022, s. 175, 178; Free Network, 2021). Siyasi parti içinde adayların seçilmesinde genellikle kadınlara karşı önyargılı olunarak görev dağılımında ve kampanyalarda “erkek özellikleri”nin vurgulanması temel kriter haline gelmektedir. Kadınlara listelerde aday olarak yer verilse de kazanma şansının olmadığı pozisyonlarda yer verilmektedir (Kandawasvika-Nhundu, 2021, s. 4). Politikacıların seçiminde kilit aktörler olan parti liderleri sıklıkla kadın adaylar yerine erkek adayları desteklemeyi tercih edebilmektedir. Esteve-Volart ve Bagues (2012, s.387, 388) İspanya seçimlerinde

bakarak kadınların siyasal alanda karşılaştığı dezavantajın seçmenlerin önyargısından ziyade partilerin önyargısına atfedilebileceği sonucunu saptamıştır. Gagliarducci ve Paserman (2012, s. 1021-1022) İtalya'da kadın belediye başkanlarının erkek meslektaşlarına kıyasla belediye meclisleri tarafından görevden alınma olasılıklarının önemli ölçüde yüksek olduğunu, daha da önemlisi bu durumun özellikle erkek meclis üyelerinin sayısının daha yüksek olduğu durumlarda geçerli olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu çalışmalar, siyasi alanın tarihsel ve kültürel olarak erkek egemen yapısının ve cinsiyete dayalı siyasi grup dinamiklerinin kadınların yeterince temsil edilmemesi konusunda kısır döngüler yaratabileceğini gözler önüne sermiştir.

Son yıllarda siyasi partilerin sağlıklı bir demokrasi için gerekli işlevleri yerine getirmede çok sayıda kusurları olduğunu düşündüren çok önemli kanıtlar ortaya çıkmıştır. Bu kusurlar arasında partilerin demokrasiye aykırı şekilde hareket etmelerine neden olabilecek kurumsal, yapısal sorunlar ve ideolojik değerler ile kültürleri yer almaktadır. Özellikle, siyasi partilerin kadınlar için engeller yaratma eğiliminde olduğu, kadın ve erkeklerin her düzeyde güç ve karar alma pozisyonlarına eşit katılımı ve temsili konusunda genellikle düşük performans gösterdikleri, tüm dünyada somut bulgularla desteklenmektedir. Siyasi hayatta ve siyasi partilerde iktidarın kullanılmasına ilişkin hakim eril model, kadınları ötekileştiren geleneksel tutumlar üzerine inşa edilmiştir. Bu model, kadınların siyasete girmesini ve kamusal karar alma süreçlerinde herhangi bir şekilde yer almasını engelleyen çeşitli düzeylerde 'barikatlar' oluşturmaktadır (Kandawasvika-Nhundu, 2021, s. 4). Siyasi partiler kadınların fırsatlarını, parti içinde ve dışında güçlü ve etkin pozisyonlara erişme kabiliyetlerini, adaylık ve siyasi temsilci olma haklarını doğrudan etkileyen belirleyici aktörlerdir. Nitekim siyasi partilerin toplumsal cinsiyet perspektifleri kadınların siyasal alandaki konumunu, rolünü etkileyen birincil aktör olarak eril siyasi kodların kırılmasının önündeki en büyük engel olmayı da sürdürmektedir.

Eşit siyasi temsil, temsil mekanizmasının özü gereği toplumda var olan herkesin temsil hakkını güvence altına almasına ve siyasi partilerin kadınlara eşitlikçi bir yaklaşım sergilemesine ve aday listelerinde kadınlara eşit yer vermesine bağlıdır (Sancar, 2023, s. 450). Türkiye'de ana-akım siyasi partilerin büyük çoğunluğunun 'cinsiyet körü' olarak değerlendirilebileceğini belirten Sancar (2023, s. 450) partilerin büyük çoğunluğunun eril karakterini koruyarak hala stratejik güç kaynaklarının erkeklerin elinde olmasını sağlayarak eşitlikçe dönüşüme direndiğini, partilerin erkek çoğunluğunca yönetilmesini sürdürmeye gayret ettiklerini ifade etmiştir. Bu haliyle siyasi partiler siyasal alanda eril kültürün hakim olmasını sağlayan en etkili araçlar olmaya devam etmektedir. Biyolojik cinsiyet açısından sayısal veya biçimsel temsil önemli olmakla birlikte siyasi katılım ve temsilde gerçek eşitliğin sağlanması temsilin niteliksel boyutlarına da eş zamanlı olarak odaklanılmasını gerektirmektedir. Siyasi partilerin politikacı belirleme mekanizmalarının çekirdek bir erkek yönetici elit tarafından, şeffaf olmayan yöntemlerle belirlenmesi kadınların erkek adaylara göre daha dezavantajlı, zayıf ve daha düşük pazarlık etme şansına sahip olmasına yol açmaktadır (Sancar, 2023, s. 458-459).

Türkiye'de mevcut siyasi partilerde kadınların katılımını sağlayıcı, kadınları güçlendirici söylem ve politikaların yeterli düzeyde olmadığı, örgütsel yapılanmanın da buna paralel düzeyde olduğu görülmektedir. Kadınların siyasal alanda eksik temsilini mesele haline getirip bu doğrultuda somut çözüm üreten, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin farkında ve bilincinde olup kadınlara yönelik pozitif

ayrımcılık uygulayarak sonuçlarda eşitliği sağlamaya çalışan parti sayısı çok sınırlıdır. Kadınları toplumsal cinsiyetçi rolleri ile tanımlamaya devam eden ve parti içerisindeki rollerini de cinsiyete dayalı iş bölümünün uzantısı olarak tanımlayan çok sayıda partinin mevcut olduğu görülmektedir. Çakır (2019, s. 134) “Erkek Kulübünde Siyaset” başlıklı kitabında bu yönde derinlikli bir analiz gerçekleştirmiştir. Türkiye’de lider odaklı siyasi partilerde parti içi demokrasinin pek gelişmediğini, bu niteliğin partinin yapısını, ideolojisini ve politikalarını etkilediğini ifade etmiştir. Türkiye’deki siyasi partiler, kadınların siyasal alana aktif katılımını sağlamak ve parti içindeki konumlarını iyileştirmek yönünde nadiren strateji belirlemekte, doğrudan kadınları özne olarak ele alan politikalar üretmekten ziyade kadınlara toplumsal cinsiyet rolleri doğrultusunda sosyal politikalar ve aile başlıkları altında yer vermektedirler (Çakır, 2019, s. 134).

Mecliste temsilcisi olan partilerde kadınların temsil düzeyini ve siyasi yelpazenin sağında ya da solunda olan partilerde farklılık olup olmadığını incelediği çalışmasında Arslan (2004, s. 111-112) siyasal alanın erkek egemen bir nitelik taşıdığını ve kadınların siyasi partilerde temsil düzeyinin çok düşük olduğunu ortaya koymuştur. Muhafazakar ve milliyetçi sağ partilerde bu oranın çok daha düşük olduğu görülürken sol partilerde de kadınların temsil düzeyinin olması gerekenin çok altında olduğu saptanmıştır.

Türkiye’deki siyasi partilerin kadınları siyasete katma ve onları etkin birer aktöre dönüştürme amacı taşıdıklarını söylemek çok güçtür. Nitekim Yüksel (2022, s.1305, 1318) Türkiye’de 1983-2018 yılı arasındaki genel seçimleri incelediği çalışmasında partilerin aday belirleme süreçleri ve tercihlerine yönelik yaklaşımlarının kadınların parlamentoda temsil düzeyinde belirleyici bir rol üstlendiğini ortaya koymuştur. Özellikle sağda yer alan muhafazakar ve milliyetçi partilerin toplumsal cinsiyet eşitliğine aykırı bir eğilim sergiledikleri ve kadınların siyasal alanda temsiline olumsuz yönde etki ettiği tespit edilmekle birlikte merkez sol partilerin de kadınların siyasal alanda konumu ve aday gösterme süreçlerinde çok büyük farklılık göstermediği, tam anlamıyla eşitlikçi bir tavır sergilemedikleri tespit edilmiştir (Yüksel, 2022, s. 1318). Siyasal alanda yer alan kadınlar önce kadın sonra siyasetçi olarak görülmektedirler. Apriori olarak erkek egemen siyasal yapıda kadınların varlığı hala bir sapma olarak kabul edilmektedir. Siyasi partiler eril hakimiyeti elden bırakmak istemeyen erkek siyasetçilerin kadınları sınırlama eylemlerine sıkça başvurduğu kurumlar olma özelliği taşıyabilmektedir. Parti ortamları kadınları dışlayıcı pratiklerin sürekli hale gelmesiyle Drechselova’nın (2022, s.213-217) belirttiği üzere kadınların siyasal alanda başarılı olmalarını engelleyen kadın düşmanı bir atmosfere dönüşebilir.

Siyasi partilerin kadınları karar alma mekanizmalarından uzak tutan eril yapısı, kadınların özgül sorun ve deneyimler yaşamasına neden olmakta ve bu durum da temsilde kısıtlı kadın oranını doğurmaktadır. Mevcut halleriyle örgütlenmiş eril ittifaklar şeklinde hareket eden siyasi partiler doğrudan ya da örtük bir biçimde kadınları siyasal alanın merkezinden uzak tutma çabalarını sürdürmekte, partilerin toplumsal cinsiyet perspektifi bu çabaların en saf haliyle görünür olduğu, eşitlik konusundaki güvenilirliklerinin test edildiği turnusol işlevi görmektedir.

Paxton ve Kunovich (2003, s. 90) siyasi partilerin kadınların temsili üzerindeki etkisini incelediği çalışmasında toplumsal cinsiyet eşitliğini destekleyen partilerin kadın adayları daha fazla desteklediğini ve kadınların siyasi alanda daha fazla yer almasına imkan tanıdığını ortaya koymuştur. Türkiye’de bazı siyasi partiler kadınların eşit temsili için cinsiyet kotası şartı getirmesine rağmen bir iki parti dışında bu ilkenin etkili bir şekilde uygulamaya geçirilmediği görülmüştür. Siyasi partilerin toplumsal cinsiyet eşitlikçi yaklaşımlarının kadınların siyasi temsili üzerinde olumlu etkiler yaratarak eşitlikçi politikaların geliştirilmesine katkı sağladığı kadınların daha fazla temsil edildiği parlamentoların, toplumsal cinsiyet eşitliğini destekleyen yasaların çıkarılmasında daha etkili olduğu yapılan çalışmalarda saptanmıştır (Hessami&da Fonseca, 2020, s.3-4). Diğer yandan toplumsal cinsiyet eşitliğini gözetmeyen politikalar üreten ataerkil yapılar olarak siyasi partiler kadınların siyasi karar alma süreçlerinden dışlanmasına yol açarak temsil oranlarını düşürmektedir (Keser vd., 2021, s. 193).

Siyasi partilerin yapısı, kadınlara bakış açısı, kadınları parti içinde nasıl konumlandığı, kadınların siyasete girmesi ve siyasette güçlenmesi için nasıl politikalar sergilediği, kadın politikasına sahip olup olmadığı kadınların siyasete katılımlarını doğrudan etkileyen unsurlardır. Partilerde kadınlara biçilen en temel roller arasında üyesi oldukları siyasi partilere kaynak sağlama ve partinin oylarını artırmak üzere seçim kampanyalarında yoğun bir biçimde çalışmaları gelmektedir (Minibaş, 1996, s. 180). Türkiye’de kadınlar partiler içerisinde genellikle ‘yan/yardımcı kuruluş’ olarak yapılandırılan kadın kollarına yönlendirilmektedirler. Kadın kollarının; kadınları siyasete hazırlama, kadınların sorunlarını siyasal alanda temsil etme ve kadınları güçlendirme gibi sorumlulukları yerine getirme amacından ziyade – mahalle toplantıları ve ev gezileriyle partinin propagandasını yapma, kermes, piknik gibi – siyasi getirisi düşük ikincil faaliyetler yürütme faaliyetlerine yoğunlaşan bir yapı arz ettiği görülmektedir. Çadır (2011, s. 157) da siyasi partilerin kadın kollarının işlevlerini ne düzeyde yerine getirdiğini tespit etmeye yönelik çalışmasında kadın kolları örgütlerinin kadınları siyasal alanda güçlendirmekten uzak faaliyetler gerçekleştirdiği bulgusuna ulaşmıştır. Kadın kollarının siyasi partilerde kadınların geleneksel cinsiyet rollerine hapsedilerek neredeyse karşılıksız olarak çalıştırıldığı güçsüz yapılar olduğuna dikkat çeken Çakır (2019, s. 144-145) da bu örgütlerin özellikle kadınların oylarını çekmek üzere kullanıldığını ifade etmiştir.

Kadın kollarının partinin karar alma mekanizmaları içinde etkin bir temsili olmadığı gibi tüm seçimlerde kadın adayların buradan değil de partinin ana kademelerine hakim erkek egemen yapıya bağlı kadınlar arasından seçildiği görülmektedir. Nitekim 2023 yılında Nevşehir’in seçilen ilk ve tek kadın milletvekilinin başarısının siyasi partinin toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik kurumsallaşmış taahhütlerinden ziyade; kişisel özellikleri, çabası, başarısı, parti liderliği, akrabalık bağları veya seçim hesaplarına bağlı olduğu söylenebilir. Drechselova (2022, s. 200-201) bu durumu istikrarsız toplumsal cinsiyet sermayesi kavramı ile kadınların parti yapıları içindeki siyasi failliğinin kırılgan ve koşullu doğasına atıfta açıklar. Siyasi partilerde kadınlara siyasete katılmaları için sınırlı fırsatlar verilebilse de varlıklarının genellikle son derece güvencesiz olduğunu belirtir. Bu durum, siyasi partilerin toplumsal cinsiyet hiyerarşilerini önemli ölçüde değiştirmeden kota ve kadın kolları uyguladığı Nevşehir örneğinde özellikle belirgindir. Cinsiyete dayalı iş bölümünün uzantısı olarak kendilerine biçilen roller düzleminde yürütülen faaliyetler nedeniyle kadınlar kadın

kollarına hapsedilmektedir. Bu özellikleriyle kadın kolları parti içinde siyasi değil – yardım, destek, halkla ilişkiler, vb. faaliyetler nedeniyle – sosyal bir yapıya sahiptir ve kadınları depolitize eden bir oyalama aracı konumundadır (Pınarcıoğlu, 2017, s. 21-22). Seçim çalışmalarında büyük bir özveriyle ve evlere kadar girerek çalışan kadın kolları siyasi partilerin kazandığı oylarda büyük bir paya sahip olmakla birlikte ödüllendirilmemekte, yerel ve genel siyasette çok düşük düzeyde temsil edilmekte ya da hiç temsil edilmemektedir (Tansi, 2004, s. 112).

O'brien ve Rickne (2016, s. 112, 118) siyasi partilerde kadınların desteklenmesi ve kota uygulamasının kadınların siyasal alanda güçlenmesi ve temsil düzeyinin nicel ve nitel düzeyde artışı üzerinde olumlu etkisi olduğunu yaptıkları çalışma ile ortaya koymuşlardır. Arriola ve Johnson (2014, s. 495, 500, 501), Krook ve Norris (2014, s. 3-4), Davis (1997, s. 11, 66, 68)'in ve birçok akademisyenin yaptığı çalışmalar parti ideolojisinin kadınların siyasal alanda aktif bir biçimde yer alması ve temsil edilmesinde önemli bir etkisi olduğunu, sosyal demokrat partilerin sağ partilere – muhafazakar ve milliyetçi partilere – oranla daha eşitlikçi bir yaklaşım sergilediğini ortaya koymuştur. Bu çalışmada da siyasi partilerin ideolojilerinin kadınların siyasal alanda temsili üzerinde ne denli belirleyici bir rol oynadığı ortaya konulmaktadır.

3. Araştırma Yöntemi

Kadınların siyasette aktif olarak yer alabilmeleri, eşit temsil hakkını kullanabilmeleri ve siyasetin kurucu öznesi olabilmeleri için siyasi partilerin eril bir karakter taşıyıp taşımadığının tespiti büyük önem taşımaktadır. Çalışmada siyasi partilerin toplumsal cinsiyet perspektiflerinin kadınların siyasal alanda temsiline etkilerini ortaya koymak amaçlanmıştır, bu bağlamda Nevşehir'deki siyasi partiler toplumsal cinsiyet perspektifinden incelenerek durum tespiti yapılmıştır.

Bu araştırma tasarımı, betimsel araştırma yöntemiyle gerçekleştirilmiş olup, mevcut durumu ve olguları anlamak amacıyla bilimsel literatürde en yaygın bir şekilde kullanılan nicel araştırma paradigmasıyla meydana getirilmiştir. Nicel araştırma, sayısal veriler toplayarak objektif ve sistematik analizler yapmayı hedefler (Büyüköztürk, vd., 2015, s. 15). Veri toplama aracı olarak anket tekniği seçilmiştir. Anket, katılımcıların görüş ve davranışlarını ölçmenin yanı sıra daha geniş bir kitleye ulaşarak genelleştirme yapılabilmesine olanak tanımasından dolayı benimsenmiştir. Anket uygulamaları katılımcılara yüz yüze ulaşılarak yapılmıştır.

Araştırmanın evrenini Nevşehir'deki siyasi parti örgütlerinin yöneticileri oluşturmaktadır. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Örnekleme parlamentoda kadın milletvekillerine sahip, mecliste en çok temsilcisi bulunan ilk üç partinin; Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP), Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) ve Milliyetçi Hareket Partisi (MHP)'nin Nevşehir taşra örgütlenmesindeki il ve ilçe başkan ve yardımcılarını oluşturmıştır. Partilere göre katılımcı sayıları Tablo 3'de yer almaktadır. Veriler 2023 Eylül-2024 Ocak ayları arasında yüz yüze görüşmeler yapılarak toplanmıştır. Araştırma için üniversiteden etik kurul onayı alınmıştır. Parti politikalarının belirlenmesinde, kararların alınmasında ve kadınların siyasi temsili üzerindeki etkin ve belirleyici rollerinden dolayı siyasi partilerin taşra yöneticileri hedef kitle olarak seçilmiştir. Toplanan veriler, kavramsal çerçeve ekseninde analiz edilmiştir.

İç Anadolu Bölgesi'nde yer alan Nevşehir'in 2021 yılı itibarıyla nüfusu 308003 olup nüfusun %50,6'sını (155814) kadınlar oluşturmaktadır. 6 yaş ve üzeri nüfusun (284.657) %25,3'ünü ilköğretim, ortaokul veya dengi okul, %25,2'sini ilkokul, %21,2'sini de lise ve dengi okul mezunları oluşturmaktadır (TÜİK, 2024). Genel olarak nüfusun yarısından biraz fazlasını kadınlar oluşturmaktadır. Nevşehir'in merkez dahil olmak üzere 8 ilçesi bulunmaktadır. Diğer ilçeleri; Avanos, Gülşehir, Ürgüp, Derinkuyu, Acıgöl, Hacıbektaş, Kozaklı'dır.

Çalışmada Türk siyasi partilerindeki toplumsal cinsiyet temsiline ilişkin örüntülerinin incelenmesine olanak tanıyan açıklayıcı siyasal bağlamıyla örneklem olarak seçilen Nevşehir, muhafazakâr oy verme ve sağ partilere ağırlıklı destek verme yönünde tarihsel eğilim sergilemiştir (YSK, 2002). Bu siyasi eğilim Nevşehir'i, yerleşik ataerkil normların kadınların siyasete katılımını nasıl etkilediğini incelemek için uygun bir örnek haline getirmektedir. Tarihsel olarak Nevşehir'in siyasi temsiline muhafazakâr partilere mensup erkek siyasetçiler hâkim olmuştur. Örneğin, 2018 genel seçimlerinde AKP bölgede önemli bir çoğunluk elde ederek ilin muhafazakâr eğilimlerini yansıtmıştır. AKP'nin politikaları ve parti yapısı, kadınların siyasi katılımını engelleyebilecek geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini sürdürdüğü için sıklıkla eleştirilmiştir (Coşar ve Yeğenoğlu, 2011, s. 555, 560, 562, 564; Konda, 2018, 2019). 2023 milletvekili genel seçimlerinde sağ eğilimli MHP'den milletvekili seçilen Prof. Dr. Filiz Kılıç Nevşehir'in bugüne kadarki ilk ve tek kadın milletvekili olmuştur (YSK, 2023a). 2024 yerel seçimlerinde belediye başkanlığı için Nevşehir merkezden on yedi (17) partiden sadece beş (5'i) kadın aday göstermiş olup seçimleri sağ eğilimli İyi Parti'nin erkek adayı kazanmıştır (YSK, 2024). Bu tarihsel ve toplumsal bağlam, toplumsal cinsiyet algılarının Nevşehir'in siyasi atmosferi içinde analiz edilmesinin önemini vurgulamaktadır.

Nevşehir'den elde edilen bulgular, ulusal düzeyde toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının varlığına rağmen kadınların siyasi parti yapılarında belirgin bir şekilde düşük temsil edildiğini ortaya koyması bakımından özellikle çarpıcıdır. Bu çelişkili durum kadınların siyasete tam katılımını engellemeye devam eden ataerkil tutumların sürekliliğini vurgulamaktadır. Ayrıca, çalışmanın sonuçları, muhafazakar bölgelerde kökleşmiş geleneksel normlar nedeniyle kadınların siyasi temsiline genellikle daha düşük seviyelerde olduğunu gösteren daha geniş kapsamlı araştırmalarla da uyumludur (Arslan, 2004, s. 111-112; Konda, 2018, 2019). Nevşehir'e odaklanan bu çalışma, yerel siyasi kültürlerin siyasi partilerdeki toplumsal cinsiyet eşitliği girişimlerinin başarıya ulaşma potansiyelini nasıl etkileyebileceğine dair mikro düzeyde bir analiz sunarak da literatüre katkıda bulunmaktadır. Ayrıca araştırmadan elde edilen bulgular ile İçişleri Bakanlığı ve Birleşmiş Milletler ortaklığı ile yürütülen Kadın Dostu Kentler Projesine dahil edilen 13 pilot ilden birisi olan Nevşehir'de yerel eşitlik eylem planı hazırlanarak çalışmalar yapılmış olmasına rağmen bu birikiminin siyasi partilerde ve siyasal alanda gereken karşılığı bulmadığını göstermiş ve daha kapsamlı yapısal dönüşümlere ihtiyaç duyulduğunu da ortaya koymuştur (Kadın Dostu Kentler, 2014).

3 31 Mart 2024 yerel seçimlerinde Nevşehir merkez ilçede belediye başkanlığı için kadın aday gösteren partiler; Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi, Türkiye Komünist Hareketi, Saadet Partisi ve BTP'dir (YSK, 2024).

Nevşehir merkez ve ilçe örgütlenmelerinde il ve ilçe başkan ve yardımcılarının dahil edildiği bu çalışmada yöneticilere anket uygulanarak kapsamlı bir analiz yapmak hedeflenmiştir. Anketlere 61 il ve ilçe başkan ve yardımcısı katılım sağlamıştır. Anketlerden elde edilen veriler SPSS paket programıyla değerlendirilmiş, katılımcıların isimleri gizli tutulmuştur. Yapılan görüşmeler sonucunda siyasi parti il ve ilçe başkan ve yardımcılarında elde edilen verilerin analizi ve ulaşılan bulgular aşağıda incelenmiştir.

4. Bulgular: AKP, CHP ve MHP Nevşehir Örgütlerinin Toplumsal Cinsiyet Perspektiflerinin Kadınların Siyasi Temsili Üzerindeki Rolü

Nevşehir’de mecliste kadın temsilcisi bulunan ve çalışmaya dahil edilen siyasi partilerin örgütsel yapılarına bakıldığında toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin ve ataerkil normların etkili olduğu, özellikle merkez teşkilatlarında kadınların temsiline bakıldığında, etkin temsil için gerekli olan %33,3’lük kritik eşiğin oldukça altında kaldığı Tablo 1’de görülmektedir (Dahlerup, 1988, s. 275).

Tablo 1. Partilerin Merkez Örgütlenmesinde Kadınların Konumu

AKP				
Birimler/Pozisyon	Kadın Sayısı	Erkek Sayısı	Toplam İçerisindeki Kadın Oranı	TOPLAM
Genel Başkan	0	1	0	1
Genel Başkan Vekilleri/ Yardımcıları	0	2	0	2
Başkanlar	5	11	31,25	16
Parti sözcüsü	0	1	0	1
Genel sekreter	0	1	0	1
MKYK	25	51	32,9	76
Merkez Disiplin Kurulu	5	10	33,3	15
Siyasi Erdem ve Etik Kurulu	1	4	20	5
Parti İçi Demokrasi Hakem Kurulu	0	3	0	3
İl Başkanlıkları	3	78	3,7	81
TOPLAM	39	162	19,4	201
Kaynak: (AKP, 2024).				

MHP				
Birimler/Pozisyon	Kadın Sayısı	Erkek Sayısı	Toplam İçerisindeki Kadın Oranı	TOPLAM
Genel Başkan	0	1	0	1
Genel Başkan Yardımcıları	2	10	16,67	12
Genel sekreter	0	1	0	1
Başkanlık Divanı üyeleri	2	13	13,3	15
MYK Üyeleri	8	92	8	100
Merkez Disiplin Kurulu üyeleri	2	12	14,3	14
Siyasi Etik Kurulu Üyeleri	1	7	12,5	8
İl Başkanlıkları	1	80	1,23	81
TOPLAM	16	216	6,9	232
Kaynak: (MHP, 2024).				

CHP				
Birimler/Pozisyon	Kadın Sayısı	Erkek Sayısı	Toplam İçerisindeki Kadın Oranı	TOPLAM
Genel Başkan	0	1	0	1
Parti Meclisi	20	40	33,3	60
Genel sekreter	1	0	100	1
MYK	5	12	29,4	17
Yüksek Disiplin Kurulu	5	10	33,3	15
İl Başkanlıkları	5	76	6,58	81
TOPLAM	36	139	20,6	175
Kaynak: (CHP, 2024a).				

İncelenen partiler arasında CHP %25,9 ile en yüksek, MHP ise %6,9 ile merkez örgütlenmede en düşük kadın temsiline sahiptir. AKP, Türkiye'deki siyasi hakimiyetine rağmen, merkez teşkilatında yalnızca %19,4 oranında kadın temsiline sahiptir. Bu bulgular, kadınların üstlendiği pozisyonlar ayrıntılı olarak incelendiğinde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin her üç partinin liderlik düzeyinde de yerleşik olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin hem AKP hem de MHP'de; genel başkanlık, parti sözcülüğü, genel sekreterlik ve parti içi demokrasi kurulları tamamen erkeklerin hakimiyetindeyken CHP'de parti meclisi ve disiplin kurullarında kadınların daha belirgin bir rol üstlendiği görülmektedir. CHP'de kadınlar nispeten daha yüksek oranda temsili edilmesine rağmen yine de gerçek bir cinsiyet eşitliğini sağlamakta yetersiz kaldığı söylenebilir. Nitekim bu bulgu ilerici veya sosyal demokrat yönelimli partilerin bile yönetim yapılarında gerçek bir toplumsal cinsiyet eşitliği sağlayamadıklarını gösteren araştırmalarla uyumludur (Krook ve Norris, 2014, s. 4,5).

Nevşehir nüfusunun ve seçmenlerinin yaklaşık yarısını oluşturan kadınların siyasal alanda eşit temsil edilmesi arzu edilen bir sonuç olmakla beraber demokrasinin de bir gereğidir. Temsilde adaletin ve eşitliğin sağlanabilmesi için öncelikle var olan siyasi yapılanmanın eril ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği boyutunun farkına varılmalıdır. Örneklem kapsamındaki partilerden elde edilen verilere bakıldığında il ve ilçe teşkilatlanmasında kadınların nicel olarak temsiline eşitsizliğin genel merkezdeki eşitsizlik düzeyinden çok daha derin ve yüksek olduğu ve kadın temsiline önemli ölçüde düştüğü Tablo 2'de çok net bir biçimde görülmektedir. AKP sadece %3,7, MHP %1,23 ve CHP %6,58 oranında kadın il yöneticisine sahiptir. Bu tablo siyasi yapılar yerelleştikçe toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin daha da arttığını gösteren literatürdeki yerel siyasetin ulusal düzeydeki siyasetten daha fazla erkek egemen olduğu yönündeki argümanları desteklemektedir (Celis ve Lovenduski, 2018, s. 152).

Tablo 2. Siyasi Partilerin Nevşehir Örgüt Yönetiminde Kadınların Konumu

Parti Adı	İl Başkan ve Yardımcılarının Cinsiyete Göre Dağılımı				İlçe Başkan ve Yardımcılarının Cinsiyete Göre Dağılımı			
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın %	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın %
AKP	0	6	6	0	1	15	16	6,25
MHP	1	4	5	20	2	22	24	8,3
CHP	0	3	3	0	2	14	16	12,5
TOPLAM	1	13	14	7,1	5	51	56	8,9
İl ve İlçe Yöneticileri Genel Toplamı	6	64	70	8,57	3 partinin Nevşehir il ve ilçe örgütlenmesinde toplam kadın yönetici (il, ilçe başkan ve yardımcıları) oranı			

Kaynak: İlgili veriler 2023 yılı Kasım ayı itibarıyla geçerli olup partilerin Nevşehir il ve ilçe yönetimlerinden elde edilmiştir.

Üç siyasi partinin – AKP, MHP ve CHP – Nevşehir taşra örgütlenmesi yönetiminde yer alan 61 il ve ilçe başkan ve yardımcısının katıldığı araştırmada parti yöneticilerinin demografik özelliklerine ilişkin frekans ve yüzdelik dağılımları incelenmiştir. Elde edilen önemli bir bulgu, Tablo 3'te yer alan Nevşehir'de ankete katılan 61 siyasi parti yöneticisinin yalnızca %1,6'sının kadın, %98,4'ünün ise erkek olmasıdır. Bu da kadınların il ve ilçe düzeyindeki karar alma mekanizmalarında neredeyse hiç yer almadığı anlamına gelmekte ve siyasi parti yapıları üzerindeki ataerkil hakimiyeti bir kez daha gözler önüne sermektedir. Nitekim bu bulgu Çakır'ın (2019, s. 144-145) da siyasi partilerin genel merkezlerinde, taşra yönetimi il ve ilçe başkanlıklarında ideolojisine bakılmaksızın neredeyse tüm partilerde kadınların çok düşük düzeyde yer aldığı, kadın il başkanının yok denecek kadar az olduğu bulgusu ile uyusmaktadır.

Tablo 3. Katılımcı Sayısı ve Pozisyonlarının Siyasi Partilere Göre Dağılımı

Partideki Pozisyon	Partiler		
	AKP	MHP	CHP
İl Başkanı	0	1	1
İl Başkan Yardımcısı	6	2	2
İlçe Başkanı	7	6	8
İlçe Başkan Yardımcısı	4	16	8
Toplam	17	25	19

Tablo 4'e bakıldığında araştırmaya katılan siyasi parti il ve ilçe başkan ve yardımcılarının çoğunluğun yaş ortalamasının 41 yaş ve üzeri olduğu görülmektedir. Yerel dinamiklere uygun olarak Nevşehir il ve ilçelerinde doğmuş olan siyasi parti il, ilçe başkan ve yardımcılarının %77'si evlidir. Yerel aidiyetin ve geleneksel aile yapısının yerel siyasette güçlü bir belirleyici olduğu görülmektedir. Eğitim durumuna bakıldığında bu grubun çoğunlukla lise ve dengi okul mezunu olduğu yaklaşık %25'inin de üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Yerel siyasetçilerin eğitim seviyesinin ulusal siyasetçilerle kıyaslandığında daha düşük olduğu, siyasi kariyerde eğitimden ziyade toplumsal bağlantılar ve ekonomik bağımsızlık gibi diğer faktörlerin daha etkili olduğu anlaşılmaktadır (Kitschelt ve Wilkinson, 2007, s. 133-287). Partilerin il ve ilçe başkan ve yardımcılarının içinde esnaf ve küçük işletme sahibi olanların çoğunlukta olduğu görülmekte, siyasal alanda yer alanların iş gücü yapısında bu kesimin ağırlığı gözlenmektedir. Eşlerin mesleklerine bakıldığında ev kadınlarının dikkat çekici oranda yüksek olduğu görülmektedir. Bu olgu yerel siyasette toplumsal cinsiyet rollerinin daha geleneksel bir yapıda olduğunu, kadınların yerel siyasette dolaylı bir rol üstlendiklerini ve genellikle ev içi sorumluluklarla sınırlandıklarına işaret etmektedir. Ayrıca bu yönetici grubunda kendini orta sınıfta görenlerin oranı da çarpıcı biçimde yüksektir.

Tablo 4. Siyasi Parti Yöneticilerinin Demografik Özelliklerine Yönelik Bulgular

Cinsiyet	Sayı	Oran %
Kadın	1	1,6
Erkek	60	98,4
Toplam	61	100
Yaş		
20-30	13	21,3
31-40	9	14,8
41-50	18	29,5
51-60	14	23,0
60 ve üstü	6	9,8
Yanıtlanmadı.	1	1,6

Doğum Yeri		
Nevşehir (il ve ilçe merkezleri)	61	100
Medeni Durum		
Bekar	14	23
Evli	47	77
Eğitim Durumu		
İlkokul ve dengi okul mezunu	4	6,6
Ortaokul ve dengi okul mezunu	7	11,5
Lise ve dengi okul mezunu	30	49,2
Yüksekokul mezunu	3	4,9
Üniversite mezunu	15	24,6
Yüksek lisans mezunu	2	3,3
Mesleği		
Esnaf ve Küçük İşletmeci	26	31,1%
Yöneticiler ve Uzman Meslek Sahibi	10	16,4%
Tarım ve Çiftçilikle Uğraşan	7	11,5%
Kamu Çalışanı	3	8,2%
Sanayi ve Hizmet Sektörü Çalışanı	7	19,7%
Emekli	4	6,6%
Yanıtlanmadı	4	6,6%
Eşin Mesleği		
Ev Kadını	35	57,4
Esnaf ve Küçük İşletmeci	4	6,55
Yöneticiler ve Uzman Meslek Sahibi	4	6,55
Kamu Çalışanı	1	1,6
Hizmet Sektörü Çalışanı	1	1,6
Diğer	9	14,75
Yanıtlanmadı	7	11,47
Mensup Olduğu Toplumsal Sınıf		
Alt Sınıf	6	9,8%
Orta Sınıf-Alt	20	32,8%
Orta Sınıf-Üst	31	50,8%
Üst Sınıf	4	6,6%

Parti yöneticilerinin aile üyelerinin partide görev alma düzeyine (Tablo 5) ilişkin oranlar siyasi partilerde aile temelli bir yapının varlığını göstermekte olup özellikle MHP ve CHP’de bu oranın yüksekliği, parti içi görevlerin seçimden çok ailevi ilişkiler üzerinden şekillenebildiğini göstermektedir. Literatürde siyasetteki aile bağlarının ataerkil yapıyı pekiştirdiği ve kadınların temsiline olanak sağlayan mekanizmaları zayıflattığı vurgulanmaktadır (Krook ve Norris, 2014, s. 3-4). Bu durum örneklem dahilindeki siyasi partilerin bu açıdan aile dışındaki kadınların siyasal alana dahil olması ve aktif bir biçimde yer almasında engel oluşturabilecek bir faktördür.

Tablo 5. Parti İçinde Aileden Başka Bireylerin Bulunma Durumunun Partilere Göre Dağılımı

Partide Aileden Görev Alan Başka Biri Var mı?	Partiler		
	AKP	MHP	CHP
EVET	23,5%	48,0%	47,4%
HAYIR	76,5%	52,0%	52,6%

Siyasi parti yöneticilerinin ideolojik olarak kendilerini nasıl tanımladıklarına bakıldığında; AKP'lilerin %76,5'inin muhafazakar, %23,5'inin milliyetçi, MHP'lilerin %92'sinin milliyetçi, %8'inin muhafazakar ve CHP'lilerin yaklaşık %95'inin sosyal demokrat %5'inin de sosyalist olarak tanımladığı görülmüştür (Tablo 6). Ancak, toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik tutumlar incelendiğinde, her üç partideki kimi yanıtların çarpıcı benzerlikler göstermesi toplumsal cinsiyet algılarının tespitinde ideolojinin etkisinin sınırlı kaldığını gözler önüne sermektedir.

Tablo 6. Siyasi Parti Yöneticilerinin İdeolojilerinin Partilerine Göre Dağılımı

İdeolojiler	AKP	MHP	CHP
Muhafazakar	76,5%	8,0%	0,0%
Milliyetçi	23,5%	92,0%	0,0%
Sosyal Demokrat	0,0%	0,0%	94,7%
Sosyalist	0,0%	0,0%	5,3%

Siyasi partilerin Nevşehir örgütlenmesindeki il ve ilçe başkan ve yardımcılarının toplumsal cinsiyet perspektiflerini hem genel düzeyde hem de parti düzeyinde ortaya koyan veriler Tablo 7 ve 8'de yer almaktadır. Elde edilen bulgular Nevşehir'deki siyasi parti yöneticilerinin toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik algılarının, kadınların siyasi temsili üzerindeki etkilerini anlamak için önemli kanıtlar sunmaktadır. Tablo 7 ve 8'de yer alan bulgular; siyasi partilerin toplumsal cinsiyet eşitliği algısı, kadınların siyasette yetersiz temsiline ilişkin gerekçeler, feminizm, İstanbul Sözleşmesi ve toplumsal cinsiyet kotalarına ilişkin tutumlar ve siyasi partilerde kadın kollarının rolü olmak üzere dört ana temaya ayrılarak analiz edilmiştir.

Tablo 7. Siyasi Parti Yöneticilerinin Toplumsal Cinsiyet Algıları

İfade	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Siyasi partimizde cinsiyet eşitliği hakimdir.	%4,9	%6,6	%13,1	%27,9	%47,5
Kadınların siyasette az yer almasının nedeni bilgi, beceri ve donanım eksikliğidir.	%24,6	%39,3	%13,1	%13,1	%9,8
Partimizin il yönetimindeki kadın sayısının yeterli olduğunu düşünüyorum.	%11,5	%21,3	%13,1	%31,1	%19,7
Kadınların siyasette az, erkeklerin çok yer almasını sorun olarak görmüyorum.	%16,4	%27,9	%14,8	%26,2	%14,8
Kadınlar siyasete ilgi duymadığı için siyasete daha az katılıyorlar.	%6,6	%19,7	%11,5	%42,6	%19,7
Feminizmi ülkemizdeki aile yapısına zarar veren, boşanmalara neden olan bir kavram olarak tanımlayabiliriz.	%5	%25	%23,3	%30	%16,7

Aile içindeki sorumluluklar kadınların siyasette daha fazla yer almalarına engel olmaktadır.	%18	%13,1	%9,8	%36,1	%23
Partimizde kadınlara yönelik destekleyici kota sistemi uygulanmaktadır.	%8,2	%18,0	%4,9	%29,5	%39,3
Feminizm cinsiyet eşitliğini destekleyen bir ideolojidir.	%15,8	%19,3	%21,1	%17,5	%26,3
Kadın kolları mensuplarının karar alma mekanizmalarında daha fazla yer alması için özel önlemler uygulanması gerektiğini düşünüyorum.	%8,2	%9,8	%14,8	%41	%26,2
Kadınların yapacak ev işleri de olduğu için siyasete ayıracak vakitleri olmadığını düşünüyorum.	%18	%31,1	%9,8	%18	%23
Geleneksel/ataerkil bakış açısı kadınların siyasal yaşama katılımında önemli bir engeldir.	%13,1	%21,3	%9,8	%34,4	%21,3
Eğitim düzeyleri daha düşük olduğu için kadınlar siyasete daha az katılıyorlar.	%31,1	%37,7	%8,2	%11,5	%9,8
Partimizin kadın kolları örgütünün alacağı kararlarda bağımsız hareket ettiğini düşünüyorum.	%9,8	%9,8	%13,1	%27,9	%37,7
Genel ve yerel seçimlerde partimiz kadın adayları kadın kolları içinden belirler.	%23	%23	%18	%21,3	%13,1
Kadın kollarının öncelikli görevi partimize üye ve oy kazandırmaktır.	%13,1	%31,1	%13,1	%19,7	%21,3
Partimizin kadın kolları faaliyetlerinin yeterli olduğunu düşünüyorum.	%13,1	%26,2	%8,2	%27,9	%24,6
Siyasi parti yönetim organlarında kadınların erkeklerle eşit düzeyde temsil edilmesi gereklidir.	%18	%26,2	%9,8	%31,1	%14,8
Kadın kolları başkanı kadın üyeler tarafından seçimle belirlenmelidir.	%8,2	%14,8	%3,3	%34,4	%37,7
Partimizin kadın kollarının imkanlarının yeterli olduğunu düşünüyorum.	%14,8	%23	%11,5	%26,2	%24,6
Kadın kollarının kadınları siyasette güçlendirdiğini düşünmüyorum.	%34,4	%36,1	%8,2	%8,2	%13,1
Kadın kolları başkanının parti yönetiminde kararların alınmasında oy hakkı bulunmalıdır.	%0	%3,3	%3,3	%42,6	%49,2
Kadınların siyasette daha az yer almasının nedeni siyasi partilerdeki cinsiyet ayrımcılığıdır.	%36,1	%34,4	%8,2	%14,8	%6,6
İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmemizi haklı buluyorum.	%2,6	%14,8	%14,8	%16,4	%29,5

a) Siyasi partilerin toplumsal cinsiyet eşitliği algısına dair bulgulara bakıldığında; katılımcıların çoğunluğu (%75,4'ü; %47,5 “Kesinlikle Katılıyorum” ve %27,9 “Katılıyorum” şeklinde) siyasi partilerinde toplumsal cinsiyet eşitliğinin hakim olduğunu iddia ederken yaklaşık %25’lik kısım bu görüşe katılmamıştır. Bu görüşe katılmayanların oranının azımsanmayacak düzeyde olması yanında bu ifadenin geçerliliğinin sadece söylem düzeyinde kabul edilebilir olduğu; hem Tablo 1 ve 2’de bu partilerin genel ve yerel yönetim mekanizmalarındaki kadınların düşük temsili hem de kadınların siyasi katılımına yönelik toplumsal cinsiyet önyargılı tutumları yansıtan diğer yanıtlarda görülmektedir. Bu bulgu, kuruluşların erkek egemen liderlik yapılarını korurken bir yandan da gerçek olmasa da toplumsal cinsiyet eşitliği imajı yansıtmaya yönelik yaklaşımlarla örtüşmektedir (Walters, 2022, s. 1579). Araştırmalar çoğu siyasi partinin gerçek kurumsal reform ya da politika gerçekleştirmeden sembolik düzeyde ya da göstermelik biçimde toplumsal cinsiyet eşitliği söylemini benimsediklerini göstermektedir (Lovenduski, 2005, s. 47-48). Araştırma bulguları il düzeyinde parti siyasetinde toplumsal cinsiyet eşitliği söylemindeki tutarsızlığın yerel düzeyde anlaşılmasına katkıda bulunmaktadır.

Kadınların parti yönetimindeki oranına yönelik katılımcıların %50,8’i partilerinin il yönetimindeki kadın sayısının yeterli olduğunu düşündüklerini ifade etmişlerdir. Katılımcılar; %13,1 oranındaki kararsızlar da hesaba katılırsa Nevşehir il ve ilçe yönetimindeki %8,57 (ilde %7,1) oranındaki kadın sayısını yeterli bulduklarını belirtmişlerdir. Aynı şekilde kadınların siyasette az, erkeklerin çok yer almasını sorun olarak görmediğini söyleyenlerin oranı %41, kararsızların oranı da %14,8’dir. Bu bakış açısı kadınların siyasal alanda eşit biçimde yer almasına inanılmadığını ve ataerkil bir yaklaşımın güçlü bir şekilde var olduğunu göstermektedir. Bu durum, ataerkil normların siyasi tutumları nasıl şekillendirdiğini ve siyasi katılımı toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin sürdürülmesine nasıl katkıda bulunduğunu vurgulayan önceki araştırmalarla uyumludur (Krook ve Norris, 2014, s. 3,18; Paxton ve Kunovich, 2003, s. 91). Sancar’ın (2023, s. 456) da vurguladığı gibi siyasi partilerdeki eril tahakküm mekanizmalarına dokunulmadığı sürece ancak çok az sayıda kadın siyasal alana dahil olabilmekte, partilerinde ve siyasal alanda düşük sayıda kadının varlığını yeterli bulanlar, eşitlik normları ile çelişmektedir. Kadınların bariz bir şekilde eksik temsil edilmelerine rağmen temsillerinin yeterli olduğu düşüncesi, yapısal engellerin siyasi kurumlar içerisinde ya fark edilmediğini ya da normalleştirildiğini göstermektedir (Lovenduski, 2005, s. 50, 53). Bu görüşlerin Tablo 8’de görüldüğü üzere özellikle muhafazakar ve milliyetçi partiler olan AKP ve MHP’de hakim olduğu ancak CHP’de de bu görüşe katılanların oranının beklenenin çok üzerinde olduğu (%36,8 ve %26,4) görülmüş olup bu konuda ideolojinin pek önemli olmadığı anlaşılmıştır. Önceki çalışmalar, sol eğilimli partilerin sağ eğilimli partilere kıyasla daha ilerici toplumsal cinsiyet politikaları benimseme eğiliminde olduğunu öne sürmüştür (Celis ve Childs, 2012, s. 216-217; Htun ve Weldon, 2018, s. 229-230). Ancak, CHP’li katılımcıların önemli bir kısmının (%36,8 ve %26,4) mevcut kadın temsil düzeyinin yeterli olduğuna inandığı bulgusu bu varsayımınla çelişmektedir. Sol partilerin söylem düzeyinde toplumsal cinsiyet eşitliğini desteklemelerine rağmen örgütsel yapılarının ve iç siyasi dinamiklerinin ataerkil normları yeniden üretmeye devam edebileceğini gösteren bu durum toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik resmi ideolojik taahhütlerin,

parti politikalarının her zaman kadınların temsiline somut iyileşmelere dönüşmediği savını güçlendirmektedir (Yüksel, 2022, s. 1318; Arslan, 2004, s. 117; Squires, 2007, s. 58, 113).

b) Kadınların siyasette yetersiz temsiline ilişkin gerekçelere bakıldığında; kadınların siyasette daha az yer almasının nedeninin siyasi partilerdeki cinsiyet ayrımcılığı olduğu görüşüne katılmayanların oranı %70,5 olup %8,2 kararsız bulunmaktadır. Yine aynı şekilde geleneksel/ataerkil bakış açısının kadınların siyasal yaşama katılımında önemli bir engel olduğu görüşüne katılmayanların oranı %34,4 ve kararsızların oranı %10 ile toplamda kayda değer bir oranla ataerkil değerlerin hala bir kesim tarafından toplumsal bir norm olarak kabul edilmeye devam ettiğini göstermektedir. Bu sonuçlar siyasi parti yöneticilerinin kadınların siyasetteki düşük temsiline yapısal bir sorun olan erkek egemen siyasi kültür ve partilerdeki cinsiyet ayrımcılığının varlığını kabul etmeyen yaygın bir algı bulunduğunu göstermektedir. Bu durum, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik politikaların oluşturulması ve uygulanması önünde bir direnç oluşturabileceği gibi, partilerin kendi yapılarındaki eşitsizliklerin görünmez hale gelmesine de yol açmaktadır.

Kadınların siyasete katılımının düşük olmasını siyasete olan ilgisi doğrultusunda değerlendiren katılımcıların %62,3'ü "kadınlar siyasetle ilgilenmiyor" ifadesine katılırken, %11,5'i kararsız kalmıştır. Bu yaygın algı, siyasi partilerdeki yapısal engelleri kabul etmek yerine, yetersiz temsilin sorumluluğunu kadınların kendilerine yüklemektedir. Bu ifadeye en yüksek katılım MHP yöneticilerinden (%76) gelirken, onu AKP (%59) ve CHP (%47,4) takip etmiştir. CHP yöneticilerinin neredeyse yarısının bu görüşte olması, eşitlik konusunda daha ilerici bir ideolojik duruşa sahip olduğu iddiası içinde olan bir parti içinde bile, toplumsal cinsiyet önyargılarının devam ettiğini göstermesi bakımından özellikle dikkate değerdir. Ayrıca, aile içindeki sorumluluklarının kadınların siyasette daha fazla yer almalarına engel olduğunu düşünenlerin oranı %59,1 kararsızlar yaklaşık %10, "Kadınların yapacak ev işleri de olduğu için siyasete ayıracak vakitleri olmadığını" düşünenlerin oranı da %41 kararsızlar da yaklaşık %10'dur. Bazı katılımcılar bunu cinsiyete dayalı iş bölümünün kabulü olarak yorumlasa da daha çok kadınların birincil rolünün siyasi hayattan ziyade ev içi alanda olduğuna dair yerleşik inancı yansıttığı söylenebilir. Bu ifadeye verilen yanıtlar, geleneksel toplumsal cinsiyet normlarının siyasi katılımı şekillendirmeye devam ettiğini gösteren uluslararası çalışmalarla uyumludur (Inglehart ve Norris, 2003, s. 18-19). Toplumsal cinsiyetçi rolleri benimseyen bakış açısı kadınların siyasal alanın özneli olarak görülmelelerinin önünde ciddi bir engel oluşturmaktadır.

"Kadınların siyasette az yer almasının nedeninin bilgi, beceri ve donanım eksikliği" olduğu görüşüne katılımcıların %63,9'u katılmamakla birlikte %36,1'lik önemli bir kesim bu görüşe karşı çıkmamıştır. AKP yöneticilerinin %23,6'sı ("Katılıyorum" %11,8 ve "Kesinlikle Katılıyorum" %11,8) bu görüşü desteklemiştir (Tablo 8). Kadınların siyasete ilgi duymadığı için siyasete daha az katıldığını düşünenlerin oranı da %62,3 olup %11,5 oranında kararsızlar da eklenince hala geleneksel kalıp yargıların devam ettiği görülmektedir. "Kadınların eğitim düzeyleri daha düşük olduğu için siyasete daha az katılıyorlar" görüşüne katılanlar da %21,3 olup %8,2 kararsızlar da dahil edilirse önemli bir orandaki yöneticinin toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin yapısal ayrımcılıktan ziyade bireysel eksikliklerden kaynaklandığını savunduğu anlaşılmıştır. Düşük kadın temsiline yapısal

gerçekliği, aksi yöndeki açık sayısal kanıtlara rağmen erkek yöneticiler partilerinin toplumsal cinsiyet eşitliğini desteklediğini ifade etmekten kaçınmamaktadırlar. Mevcut literatür, kadınların siyasette yeterince temsil edilmemesinin yetkinlik ya da nitelik eksikliğinden değil dışlayıcı parti yapıları, cinsiyetçi siyasi sosyalleşme ve sistematik ayrımcılıktan kaynaklandığını göstermektedir (Paxton ve Kunovich, 2003, s. 103). Bu bulgular Squires'in (2007, s. 95) siyasi kurumların kadınların katılımının önündeki engelleri aktif bir şekilde inşa ederken sorumluluğu bireysel olarak kadınlara yüklediği argümanı ile da örtüşmektedir. Bu bulgular kadınların önüne konulan engellerin farklı siyasi ideolojiler arasında yaygın olarak benimsendiğini ve dolayısıyla yerel düzeyde ataeril siyasi düzeni pekiştirdiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca ataeril bir bakış açısıyla kadınların toplumsal, ekonomik ve siyasal alandaki mevcut dezavantajlarının göz ardı edilerek siyasal alanda güçlenmesi için gereken destekten yoksun bırakıldığına da işaret etmektedir. Kadınların siyasal alanda temsil düzeyine dair yapılacak gerçekçi bir saptama ile ancak yapısal engellerin anlaşılması ve önlenmesi mümkün olacaktır. Nitekim Drechselova (2022, s. 118) yerel parti örgütlenmelerinin aday belirleme konusunda oldukça fazla söz sahibi olduğunu ve yerel parti liderlerinin kadınların adaylığı üzerinde özellikle AKP ve MHP'de belirgin biçimde daha az oranda da CHP'de olumsuz etkisi olduğunu belirtmiştir.

c) Çalışmanın en kutuplaştırıcı yanıtları; feminizm, İstanbul Sözleşmesi ve toplumsal cinsiyet kotalarına ilişkin tutumlara yönelik alınmıştır. Feminizmi ülkemizdeki aile yapısına zarar veren, boşanmalara neden olan bir kavram olarak tanımlayanların oranı %46,7, kararsızların oranı da %23,3 olup çarpıcı derecede yüksektir. Benzer şekilde feminizmin cinsiyet eşitliğini destekleyen bir ideoloji olduğuna katılmayanların oranı %35,1 ve kararsızların oranı yine dikkate değer düzeyde olup %21,1'dir. Tablo 8'de görüldüğü üzere AKP'li yöneticilerin %56,3'ü ("Katılıyorum" ve "Kesinlikle Katılıyorum" diyerek) feminizmin aile yapısına zarar verdiği görüşünü destekleyerek toplumsal cinsiyet eşitliğini aile merkezli bir perspektiften değerlendirmekte ve feminizmi bu bağlamda tehdit olarak algıladığını göstermektedir. MHP'li yöneticilerin %52'si ("Katılıyorum" ve "Kesinlikle Katılıyorum" diyenler) de bu ifadeyi desteklemiştir. Ancak kararsızların oranı (%32) parti içinde feminizme dair net bir görüş birliğinin olmadığını göstermektedir. CHP'li yöneticilerin çoğunluğu %63,2'si ("Kesinlikle Katılmıyorum" ve "Katılmıyorum" diyerek) bu ifadeye karşı çıkmış olsa da %31,6 oranındaki kesimin ("Kesinlikle Katılıyorum" ve "Katılıyorum" diyerek) bu ifadeyi onaylaması sosyal demokrat bir partide bile toplumsal cinsiyet eşitsizlikçi anlayışın var olduğunu göstermiştir. Bu bulgu, siyasi kurumlardaki köklü ataeril normların ideolojik sınırları nasıl aştığını vurgulayan mevcut araştırmalarla uyumludur. Örneğin Chappell (2006, s. 229, 232), ideolojik duruşları ne olursa olsun siyasi partilerin erkek egemenliğini sürdüren tarihsel ve kurumsallaşmış cinsiyetçi uygulamalar tarafından şekillendirildiğini savunmaktadır. Benzer şekilde, Kittilson (2006, s. 8, 11) sosyal demokrat partilerin toplumsal cinsiyet eşitliği yanlısı politikalar benimsemiş olsalar da bu politikaların fiilen uygulanması ve etkinliğinin genellikle erkek egemen parti yapıları tarafından kısıtlandığını göstermektedir.

Nevşehir bulguları, bireysel olarak bazı kadınların siyasi alanlara girebilse de bunu partilerindeki daha geniş feminist veya toplumsal cinsiyet eşitliği bilincine sahip ağların desteği olmadan yaptıklarını göstermektedir. Bu durum, kadınların – Nevşehir'in ilk ve tek kadın milletvekilinin

seçilmesinde olduğu gibi – siyasi katılımının genellikle kolektif olmaktan ziyade bireysel kaldığı ve erkek egemen parti yapılarının kontrolü sürdürmesini kolaylaştırdığı Türkiye’deki daha geniş bir modeli yansıtmaktadır (Drechselova, 2022, s. 296-298; Kandiyoti, 1988, s. 276-277).

“İstanbul Sözleşmesi’nden çekilmemizi haklı buluyorum.” ifadesine Tablo 7’de görüldüğü üzere katılımcıların %45,9’u olumlu yanıt vermiş, %14,8’i de kararsız kalmıştır. AKP’li yöneticilerin %76,5’i MHP’li yöneticiler arasında %20’lik kararsızlık oranı dikkat çekmekle birlikte %52’lik bir kesimi İstanbul Sözleşmesi’nden çekilmeyi haklı bulmuştur. Bu muhafazakar ve milliyetçi partiler; aile değerleri ve ulusal değerlerin korunması, ulusal kültürün, geleneksel, ataerkil ve muhafazakar toplumsal normların sürdürülmesi amacıyla toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarını ideolojik ve kültürel bir çerçevede ele alarak bu yöndeki uluslararası bir sözleşmeye karşı durmaktadırlar. Bu yaklaşım muhafazakar ve milliyetçi ideolojilerin/aktörlerin toplumsal cinsiyet eşitliğine mesafeli yaklaşımını ortaya koyan çalışmalarla örtüşmekte, uluslararası toplumsal cinsiyet eşitliği çerçevelerini ulusal egemenliğe ve aile değerlerine yönelik tehditler olarak gören toplumsal cinsiyet karşıtı hareketlerdeki küresel eğilimlerle de uyumludur.

Kimi çalışmalar İstanbul Sözleşmesi gibi anlaşmalara yönelik muhalefetin, toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini zayıflattığı ve Batılı ideolojileri dayattığı yönündeki algılardan kaynaklandığını vurgulamaktadır (Sancar, 2012; Krook ve Norris, 2014, s.3-4; Yuval-Davis, 2016, s. 90-94). CHP’li yöneticilerin %84,3’ünün (%63,2 “Kesinlikle Katılmıyorum” ve %21,1 “Katılmıyorum” diyerek) sözleşmeden çekilme kararına bir karşıtlık sergilediği ve sosyal demokrat bir parti olarak toplumsal cinsiyet eşitliğini destekleyen bir yaklaşıma sahip olduğu görülmüştür. Fakat bu oranın %100 olmayışı da düşündürücüdür.

Katılımcıların %70’i partilerinin destekleyici cinsiyet kotası sistemlerine sahip olduğunu belirtmiş olsa da gerçek temsil rakamları bu iddiayla çeliştiği; Tablo 1 ve 2’de partilerin yönetim mekanizmalarındaki kadın oranları ya da 2023 yılında partilere göre seçilen kadın milletvekili sayı ve oranı – AKP’de 50 (%18,73), CHP’de 25 (%19,53) ve MHP’de 4 (%8,51)-, yerel seçimlerde seçilen kadın belediye başkanı sayısı ve oranı – AKP’de 9 (%2,51), CHP’de 31 (%9,23) ve MHP’de 1 (%0,82) – ile çok net biçimde görülmektedir (TBMM, 2024; Ka-der, 2024). AKP ve MHP kota uygulamamakta, CHP ise – tüzüğünde %33 oranında bir cinsiyet kotasını kabul ederek – kota uygulamaktadır. AKP kadın kolları mensuplarının karar alma mekanizmalarında daha fazla yer alması için özel önlemler alınması gerektiğine karşı çıkanların oranı %35,2 ve kararsızlar %11,8 olup bu oran partinin kadınların desteklenmesi konusunda olumsuz bir tavır içerisinde olduğunu da göstermektedir. Nitekim AKP – mevcut toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ve sonuçlarını göz ardı ederek – parti belgeleri ve söylem düzeyinde cinsiyet kotasına karşı durarak bunun bir dayatma olduğunu, kadınların bileğinin hakkıyla bu pozisyonları kazanması gerektiğini dile getiren bir partidir (Cansun, 2012). Bu yaklaşım ataerkil cinsiyetçi kalıpların hakim olduğu bir siyasal alanda kadınların temsil olanağını düşürmek anlamına gelmektedir. CHP’de ise resmiyette var olmasına rağmen uygulamada etkisinin sembolik düzeyde kalan cinsiyet kotasının gerçek siyasi temsile dönüşmediği mevcut araştırmalarla uyumlu biçimde görülmüştür (Yüksel, 2022, s. 1316; Ka-Der, 2023).

d) Siyasi partilerde kadın kollarının rolüne bakıldığında; parti yöneticilerinin kadın kollarına yönelik araçsal bir yaklaşım sergiledikleri ortaya konulmuştur. Nitekim katılımcıların %41'i kadın kollarının öncelikli görevinin partiye üye ve oy kazandırmak olduğu görüşüne katılmış, %21,3'ü de kadın kollarının kadınları güçlendirdiğine inanmadığını belirtmiştir. Bu durum özellikle %56,3 oranında AKP'li, %48 oranında MHP'li katılımcılar tarafından kabul görmüştür. CHP'de de %31,6 oranında azımsanmayacak bir kabul söz konusudur. Kadın kollarının eksikliklerini “Kadın kolları başkanının parti yönetiminde kararların alınmasında oy hakkı bulunmalıdır,” “Kadın kolları başkanı kadın üyeler tarafından seçimle belirlenmelidir.” ve “Kadın kolları mensuplarının karar alma mekanizmalarında daha fazla yer alması için özel önlemler uygulanması gerektiğini düşünüyorum.” ifadelerini onaylayarak siyasi parti yöneticileri de kabul etmiştir. Bu bulgular, siyasi partilerdeki kadın kollarının bağımsız karar alma organları olarak işlev görmekten ziyade genellikle yardımcı roller üstlendiğini gösteren çalışmaları desteklemektedir (Çakır, 2019, s. 144-145; Çadır, 2011, s. 157; Arslan, 2019, s. 71; Celis ve Childs, 2012, s. 219, 221). Siyasi partiler, kadınların katılımını liderlik rollerinden ziyade destekleyici rolleriyle sınırlama eğilimindedir ve bu da kadınların parti yapıları içindeki ikincil konumlarını pekiştirmektedir (Childs ve Webb, 2011, s. 98, 170). AKP'nin kadın kolları, yaygın olarak kadın seçmenleri harekete geçiren mekanizmalar olarak görülmekte ancak parti içinde kadın liderliğinin artması için aktif bir çaba göstermemektedir (Çıtak ve Tür, 2008, s. 457). Bu bulgular kadın kollarının kadınların siyasi olarak güçlenmesini sağlayacak mekanizmalar olarak algılanmadığını ortaya koyarak, siyasi partilerdeki kurumsal engellere ilişkin mevcut araştırmaları genişletmekte cinsiyetçi parti yapılarının kadınların karar alma rollerine erişimini aktif olarak sınırlandırdığı argümanına ampirik destek sağlamaktadır. Nitekim bu üç partinin kadın kollarının siyasi karar alma süreçlerine aktif olarak katkıda bulunmadıkları, partinin genel yönetim organlarında oy haklarının bulunmadığı, seçimlerde adayları belirleyemediği, parti bütçelerinden pay alamadıkları ya da alsalar bile il başkanlarının denetimi ve onayına tabi oldukları görülmektedir (Sancar, 2018, 42-44, Çakır, 2019, s. 138-140). Bu haliyle özerk hareket edemeyen bağımlı ve ikincil yapılar olarak kadın kollarının kadınları siyasal alanda güçlendirme amacına hizmet etmekten uzak olup ataerkil siyasi yapıları pekiştiren yapılar olarak işlev gördüğü söylenebilir (Yüksel, 2022, s. 1310). Drechselova'nın (2022, s. 121, 122) kadın kollarının dayanılmaz zayıflığı olarak tanımladığı durum kadınların parti içerisinde temel haklardan mahrum bırakıldığını, dışlandığını ifade etmektedir. Nitekim AKP, CHP ve MHP'de kadın kolları ana parti yapısının yan kolu olarak ikincil ve yardımcı aygıt olarak kabul edilmekte ve uygulama da bu durumu teyit eder bir nitelik taşımaktadır.

Tablo 8. Parti Yöneticilerinin Siyasi Partilerine Göre Toplumsal Cinsiyet Algıları

İfadeler	Yanıt					
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
İfade	Aile içindeki sorumluluklar kadınların siyasette daha fazla yer almalarına engel olmaktadır.					
Parti	AKP	29,4%	11,8%	0 %	52,9%	5,9%
	MHP	16 %	12 %	4 %	36 %	32 %
	CHP	10,5%	15,8%	26,3%	21,1%	26,3%
İfade	Kadınların yapacak ev işleri de olduğu için siyasete ayıracak vakitleri olmadığını düşünüyorum.					
	AKP	35,3%	29,4%	5,9%	11,8%	17,6%
	MHP	12 %	32 %	4 %	20 %	32 %
	CHP	10,5%	31,6%	21,1%	21,1%	15,8%

İfade	Partimizde kadınlara yönelik destekleyici kota sistemi uygulanmaktadır.					
Parti	AKP	5,9%	5,9 %	5,9%	41,2%	41,2%
	MHP	16 %	28 %	8 %	24 %	24 %
	CHP	0 %	15,8%	0 %	26,3%	57,9%
İfade	Feminizm cinsiyet eşitliğini destekleyen bir ideolojidir.					
Parti	AKP	28,6%	21,4%	21,4%	0,0%	28,6%
	MHP	20 %	16 %	28 %	20 %	16 %
	CHP	0 %	22,2%	11,1%	27,8%	38,9%
İfade	Kadın kolları mensuplarının karar alma mekanizmalarında daha fazla yer alması için özel önlemler uygulanması gerektiğini düşünüyorum. (Parti içi Kota, fermuar sistemi)					
Parti	AKP	17,6%	17,6%	11,8%	35,3%	17,6%
	MHP	8,0%	8,0%	16,0%	36,0%	32,0%
	CHP	0,0%	5,3%	15,8%	52,6%	26,3%
İfade	Siyasi parti yönetim organlarında kadınların erkeklerle eşit düzeyde temsil edilmesi gereklidir.					
	AKP	23,5%	17,6%	11,8%	29,4%	17,6%
	MHP	20 %	48 %	8 %	16 %	8 %
	CHP	10,5%	5,3%	10,5%	52,6%	21,1%
İfade	Kadın kollarının öncelikli görevi partimize üye ve oy kazandırmaktır.					
	AKP	18,8%	37,5%	6,3%	18,8%	18,8%
	MHP	16 %	32 %	8 %	24 %	20 %
	CHP	5,3 %	26,3%	26,3%	15,8%	26,3%
İfade	İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmemizi haklı buluyorum.					
	AKP	5,9 %	0 %	17,6%	11,8%	64,7%
	MHP	0,8 %	20 %	20 %	32%	20 %
	CHP	63,2%	21,1%	5,3 %	0 %	10,5%
İfade	Feminizmi ülkemizdeki aile yapısına zarar veren, boşanmalara neden olan bir kavram olarak tanımlayabiliriz.					
	AKP	0 %	12,5%	31,3%	31,3%	25 %
	MHP	0 %	16 %	32 %	36 %	16 %
	CHP	15,8%	47,4%	5,3%	21,1%	10,5%
İfade	Siyasette kadınların ülkemizdeki kadın nüfusuna paralel olmamasının nedeni; kadınların yeterli bilgi, beceri ve donanıma sahip olmamasıdır.					
	AKP	35,3%	41,2%	0 %	11,8%	11,8%
	MHP	20 %	36 %	8 %	20 %	16 %
	CHP	21,1%	42,1%	31,6%	5,3%	0 %
İfade	Partimizin il yönetimindeki kadın sayısının yeterli olduğunu düşünüyorum.					
	AKP	6,7%	13,3%	0 %	40 %	40 %
	MHP	12 %	24 %	16 %	32 %	16 %
	CHP	15,8%	26,3%	21,1%	26,3%	10,5%
İfade	Kadınların siyasette az erkeklerin çok yer almasını sorun olarak görmüyorum.					
	AKP	11,8%	29,4%	11,8%	23,5%	23,5%
	MHP	20 %	16 %	16 %	32 %	16 %
	CHP	15,8%	42,1%	15,8%	21,1%	5,3%
İfade	Kadınlar siyasete ilgi duymadığı için siyasete daha az katılıyorlar.					
	AKP	11,8%	23,5%	5,9%	47,1%	11,8%
	MHP	4 %	12 %	8 %	48 %	28 %
	CHP	5,3%	26,3%	21,1%	31,6%	15,8%

Genel olarak bulgular; partilerde kadınlar için önemli yapısal ve toplumsal engellerin hâlâ varlığını sürdürdüğünü, altta yatan ataerkil yapıları, feminist söylemlere karşı direnci ve kadınların siyasi katılımına yönelik araçsal bir yaklaşımın varlığını ortaya koymaktadır.

5. Tartışma

Yerel siyaset ve partilerin taşra örgütlenmesi çerçevesinde toplumsal cinsiyet perspektifinden Nevşehir örneğini anlamayı amaçlayan çalışma, partilerdeki eril yapılanmayı ve geleneksel cinsiyet rollerine dair görüşlerin hakimiyetini parti üst yönetiminde yer alan kişiler perspektifinde incelemiştir. Bu çalışma, Nevşehir’de AKP, CHP ve MHP’nin il ve ilçe düzeyindeki siyasi örgütlenmelerinde toplumsal cinsiyet perspektiflerinin ve siyasi katılımda toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin sürekliliğine dair kapsamlı bir analiz sunmaktadır. Bulgular, ideolojik farklılıklara rağmen her üç partinin de yerleşik ataerkil yapılar sergilediğini ve bu durumun da kadınların siyasi karar alma süreçlerinde yeterince temsil edilmemesine neden olduğunu göstermektedir. Nitekim literatürde muhafazakâr ve milliyetçi ideolojilerin ulusun kültürel ve biyolojik devamlılığını sağlayan bireyler olarak gördüğü kadınların toplumsal rollerini aile ve ev merkezli olarak tanımladığı, bu nedenle siyasal alanda temsillerini artırmaya yönelik politikaların bu kesimlerde tam olarak kabul görmeyebileceği ifade edilmektedir (Yuval-Davis, 2016, s. 90-91). Bu bağlamda muhafazakar ve milliyetçi partiler siyasette kadınların temsiliyi genellikle geleneksel, ataerkil kalıp yargılar ve kadınlara biçilen roller ekseninde değerlendirmektedir. Sosyal demokrat ideolojiler ise genellikle toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik eden politikaları benimsemekte ve kadınların siyasi temsiliyi artırmaya yönelik yapısal dönüşümleri savunmaktadır (Krook ve Norris, 2014, s.16-17). Araştırma kapsamında CHP’nin – her ne kadar genel anlamda daha eşitlikçi bir yaklaşım sergilese de – beklenen düzeyde toplumsal eşitlikçi bir farkındalığa sahip olmadığı tespit edilmiştir. Bu bulgular siyasi partilerin toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarını geliştirme potansiyellerinin ideolojik farklılıklarla nasıl şekillendiğini ya da ortaklaştığını anlamak açısından önemli bir zemin sunmaktadır.

Bu çalışmanın bulguları ayrıca ideolojik açıdan olumlu ilke ve değerlere sahip olmasının siyasi partilerde toplumsal cinsiyet eşitliğinin var olduğu anlamına gelmediğini göstererek toplumsal cinsiyet ve siyaset üzerine gelişmekte olan literatüre katkıda bulunmaktadır. Önceki araştırmalar solcu veya sosyal demokrat partilerin kadınlar açısından daha kapsayıcı bir yaklaşıma sahip olduğunu öne sürerken (Htun ve Weldon, 2018, s. 231; Lovenduski, 2005, s. 75-76), bu çalışma kendini demokratik sol bir parti olarak tanımlayan ve toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda “ilerici bir duruş” benimseyen CHP’de ataerkil normların siyasi katılımı şekillendirmeye devam ettiğini göstermektedir (CHP, 2024b). Bu bulgu, partilerin toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik resmi taahhütlerinin ve politika belgelerinin her zaman kadınların temsiliinde önemli iyileşmeler sağlamadığı yönündeki argümanları desteklemektedir (Celis ve Childs, 2012, s. 221-222; Squires, 2007, s.20, 46).

Bu çalışma, siyasi temsilde yaşanan toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin – bireysel tercihlerin veya yeteneklerin bir sonucu olmadığını – parti örgütleri içinde yapısal olarak yerleşik olduğunu, hakim

toplumsal ve siyasi normlar tarafından pekiştirildiğini vurgulamaktadır. Elde edilen bulgular siyasi katılımı şekillendirmede yapısal engellerin önemini vurgulayan çalışmaları da desteklemektedir (Dahlerup, 2013, s.3-4; Krook, 2010, s.20-21). CHP'deki cinsiyet kotalarının varlığının da tek başına kadınların siyasal alanda temsilinin artması için yeterli olmadığını göstermektedir. Nitekim gerçek anlamda cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve kotaların uygulanabilmesi için eşitlikçi yaklaşımın parti kültürüne entegre edilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu çalışma aynı zamanda siyasette toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yerelleşmesine ilişkin mevcut literatürle (Celis ve Lovenduski, 2018, s. 149, 157) de uyumlu olup toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin, erkek egemenliğinin siyasi ağlarda ve karar alma yapılarında daha derinlemesine kök saldığı il ve ilçe düzeylerinde yoğunlaştığını göstermektedir.

Ayrıca, çalışmanın bulguları siyasi partiler içinde feminist perspektiflere karşı direnç üzerine yapılan araştırmalara da katkıda bulunmaktadır. Feminizmi aile yapısına yönelik tehditlerle ilişkilendiren ifadelerle yüksek düzeyde katılım ve İstanbul Sözleşmesi'ne muhalefet, toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının parti sınırları arasında ideolojik ve kültürel dirençle karşılaştığını göstermektedir (Krook ve Norris, 2014, s. 16-17; Yuval-Davis, 2016, s. 93-94). Bu durum, siyasi kurumların genellikle ataerkil değerlere meydan okumak yerine onları pekiştirdiği argümanını da desteklemektedir (Bacchi, 2009, s. 184).

Nevşehir'de yapılan bu çalışma, siyasi parti yöneticilerinin ezici bir çoğunlukla toplumsal cinsiyet eşitliğini bir sorun olarak görmediklerini ve erkek egemen parti yapıları içinde faaliyet gösterdiklerini ortaya koymuştur. Katılımcıların %41'inin kadınların siyasette yeterince temsil edilmemesinde bir sorun görmediği bulgusu, il ve ilçe parti yöneticilerinin yalnızca %1,6'sının kadın olduğu gerçeğiyle birleştiğinde, Nevşehir'deki siyasi partilerin, Drechselova'nın (2022, s. 213-215) belirttiği gibi kadınların katılımının istendiği ancak gerçek anlamda teşvik edilmediği bir ortamda faaliyet gösterdiğini ortaya koymuştur. Ayrıca açıkça gösterilmese de yönetim düzeyindeki "kadın varlığının azlığı ya da düşük temsiline" sorun olarak görülmemesi Türkiye'nin yerel siyasetinde kadın karşıtı bir parti ortamına dair potansiyel tehditleri bünyesinde barındırmakta, siyasi partilerin yapısal ve kültürel olarak kadınları liderlik ve karar alma süreçlerinden dışladığına işaret etmektedir (Drechselova, 2022, s. 213-215).

Kadınların siyasal alandaki eksik temsilini insan hakları ve demokrasi açısından sorunsallaştırmak büyük önem taşımaktadır (Sancar, 2018, s. 26). Siyasetin ataerkil kalıplarını kırmak mevcut koşullarda kendiliğinden mümkün olmamakta, dönüşümün koşulu kadın kimliğine, bilincine sahip olan kadınların giderek artan oranda siyasi karar alma süreçlerine katılmasının yolunun açılması ve artırılmasına bağlı olmaktadır. Bunun için parti içi toplumsal cinsiyet eşitlikçi dinamiklerin kadınların eşit koşullarda aday olarak seçilmesini sağlaması, istenen ve beklenen sonuçtur. Kadınlar siyasi partilerin eylem düzeyinde destekleyici, güçlendirici ve eşitlikçi politikaları ile ancak seçilebilir duruma gelebilecektir.

2023 genel milletvekili seçimlerinde Nevşehir'den seçimlere katılan 21 partiden sadece 3'ü (yaklaşık 14,3'ü) ilk sıradan kadın aday göstermiş (YSK, 2023a), 2024 yerel seçimlerinde belediye

başkanlığı için Nevşehir merkez ilçeden 17 partiden sadece 5'i⁴ (%29,4'ü) kadın aday göstermiştir (YSK, 2024). Araştırmada incelenen üç siyasi partiden sadece MHP Nevşehir'den 2023 genel seçiminde tek kadın aday – onu da ilk sıradan – göstermiştir. AKP adayların tamamını erkek göstermiş CHP ise tek kadın aday – onu da sonuncu sırada – göstermiştir. 2024 yerel seçimlerinde ise bu üç partinin hiçbiri merkez ilçede kadın belediye başkan adayı göstermemiş, adayların tamamını erkek olarak belirlemiştir (YSK, 2024). 2023 genel ve 2024 yerel seçimlerdeki adayların ve seçilenlerin cinsiyetlerine göre dağılımlarına bakıldığında sonuçların araştırma bulgularıyla uyumlu olduğu görülmüştür.⁵ Kadınların düşük temsilini gösteren bu sonuçların, siyasi partilerin toplumsal cinsiyet yaklaşımlarının ve bu doğrultudaki eşitlikçi olmayan politikalarının sonucunda ortaya çıktığı, siyasi partilerdeki eril kodların kadınların siyasi temsil düzeyinde belirleyici bir rol oynadığı çok açık biçimde görülmüştür.

6. Sonuç

Bu araştırma ile Nevşehir ölçeğinde gerçekleştirilen çalışmanın tüm taşra ve merkez örgütlenmesi için daha kapsamlı biçimde yapılması siyasetin eril kodlarının açık edilmesi ve acil önlem alınması için büyük önem taşımaktadır. Nitekim siyasi partilerin toplumsal cinsiyet eşitlikçi yaklaşımları, kadınların siyasi temsili üzerinde olumlu etkiler yaratmakta Hessami ve da Fonseca (2020, s.3-4)'nın ortaya koyduğu üzere kadınlar siyasal alanda daha çok temsil edildiğinde eşitlikçi politikaların hayata geçirilme düzeyi de artmaktadır. Kadınların yüz yıllardır verdiği mücadelenin üzerine daha fazla kaybedecek zamanı bulunmamaktadır. Demokrasinin bir gereği olarak kadınların siyasi açıdan güçlendirilmesine ilişkin stratejilerin, toplumsal cinsiyet eşitlikçi perspektif ve mekanizmaların siyasi partiler bünyesinde kurumsallaştırılması ve uygulamaya konulması gerekmektedir.

Katkılarına rağmen bu çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. İlk olarak, araştırma Nevşehir iliyle sınırlıdır ve yerel düzeyde toplumsal cinsiyet algılarına ilişkin özgün katkılar sunarken, farklı sosyo-politik yapılara sahip diğer bölgelerdeki siyasi partilerin dinamiklerini tam olarak yansıtmayabilir. Gelecekteki çalışmalar ile, bu örüntülerin Türkiye genelinde tutarlı olup olmadığını veya bölgesel farklılıklar bulunup bulunmadığını belirlemek için birden fazla ilde karşılaştırmalı analizler yapılabilir.

4 31 Mart 2024 yerel seçimlerinde belediye başkanlığı için kadın aday gösteren partiler; Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi, Türkiye Komünist Hareketi ve Saadet Partisi'dir (YSK, 2024).

5 2023 genel seçimlerinde ülke düzeyinde AKP %18,8 (113), MHP %14 (90) ve CHP %26,8' (156) kadın aday çıkarmıştır. Bu oranlar yanıltıcıdır çünkü aday sıralamaları kritik önem taşımaktadır. Bu açıdan bakıldığında AKP birinci sırada 4 kadını aday gösterirken seçilecek yerlerden 51 kadını, CHP birinci sırada 11 kadın aday gösterirken seçilecek yerlerden 25 kadını MHP ise seçilebilecek yerlerden sadece 3 kadını aday göstermiştir. Partilerin göstermiş olduğu kadın aday oranları sonucunda 2023 parlamentosuna seçilen 600 milletvekilinin 479'u erkek ve 121'i yani %20,16'sı kadın olmuştur. Kadın milletvekillerinin partilere göre dağılımına bakıldığında AKP'den 50 (%18,73), CHP'nin 25 (%19,53) ve MHP'nin 4 (%8,51) kadın milletvekili seçildiği görülmüştür (TBMM Web Sitesi, 2024). 31 Mart 2024 yerel seçimlerine bakıldığında; AKP'nin 27 (%2,18), CHP'nin 103 (%9,27) ve MHP'nin 21 (%2,61) kadın aday gösterdiği ve AKP'den 9 (%2,51), CHP'den 31 (%9,23) ve MHP'den 1 (%0,82) kadın belediye başkanı seçilmiştir (Ka-der, 2024).

Diğer bir sınırlılık; çalışmanın parti yöneticilerinden elde edilen anket verilerine dayanması olup bu veriler ilk elden değerli perspektifler sunsa da partilerdeki erkek egemen yönetimlerin görüşlerini yansıttığı için kadın siyasetçilerin veya tabandaki parti üyelerinin deneyimlerini tam olarak yansıtmayabilir. Gelecekteki araştırmaların, kadınların siyasete katılımının önündeki engelleri daha iyi anlayabilmek için siyasi partilerdeki kadın siyasetçilerle yapılacak nicel ve nitel görüşmeleri de içermesi önerilmektedir.

Çalışmada siyasi partilerin mevcut halleri ile kadınları kuşatan eril yapılar ve pratikler olarak işlemekte olduğu ve kadınların siyasi temsili üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu gözler önüne serilmiştir. Elde edilen bulgular siyasi partilerin toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik sembolik taahhütlerin ve söylemlerin ötesine geçmeleri ve kadınların karar alma süreçlerindeki temsiliyetini artırmaya yönelik somut reformlar gerçekleştirmeleri gerektiğinin altını çizmektedir. Uygulanabilir cinsiyet kotaları, kurumsal hesap verebilirlik mekanizmaları, kadınlar için liderlik eğitim programları ve parti yapıları içindeki ataerkil normlara meydan okuyan farkındalık kampanyaları gibi politikalara öncelik verilmelidir. Ayrıca, siyasi temsilde toplumsal cinsiyet eşitliğini destekleyen bir yasal çerçeve sağlamak için toplumsal cinsiyet eşitliğini kapsayıcı, siyasi katılımı sağlayan yasal reformlar güçlendirilmelidir.

Nihayetinde, siyasi temsilde toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, siyasi kurumlarda yapısal bir dönüşümün yanı sıra köklü ataerkil normlara meydan okuyan kültürel bir değişimi de gerektirmektedir. Siyasi partiler sistematik ve yapısal engelleri çözümlemekte başarısız olurlarsa toplumdaki daha geniş toplumsal cinsiyet eşitsizliği kalıplarını üreten ve pekiştiren kurumlar olmaya ve kadınların siyasal alanda eksik temsil edilmesine neden olmaya devam edecektir. Bu zorlukların sürekliliğini vurgulayarak ve değişim için yollar önererek bu çalışma toplumsal cinsiyet ve siyasi temsil üzerine üretilen literatüre kritik bir katkı sunmaktadır.

Kaynakça

- Agacinski, S. (1998) Cinsiyetler Siyaseti. (Çev. İsmail Yerguz). Ankara: Dost Yayınları.
- AKP. (2024) Ak Kadro. <https://www.akparti.org.tr/ak-kadro/genel-baskan> (Erişim Tarihi: 16.01.2024).
- Aldrich, A. S. (2020) Party Organization and Gender in European Elections. *Party Politics* 26(5), 675–688. <https://doi.org/10.1177/135.406.8818806630>.
- Arendt, H. (1994) İnsanlık Durumu. (Çev. B. Sina Şener). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Arriola, L. R. & Johnson, M. C. (2014) Ethnic Politics and Women's Empowerment in Africa: Ministerial Appointments to Executive Cabinets. *American Journal of Political Science* 58(2), 495–510. <https://doi.org/10.1111/ajps.12075>.
- Arslan, A. (2004) Türk Siyasi Elitleri Arasında Kadının Temsili. *Afyon Kocatepe Üniversitesi SBE Dergisi* 1, 103–120.
- Arslan, E. (2019) Siyasi Partilerde Cinsiyetin İzini Sürmek; AKP, CHP, MHP ve HDP Örnekleri. *Fe Dergi* 11(1), 59–76.
- Bacchi, C. (2009) *Analysing Policy*. London: Pearson Higher Education AU.

- Barnes, T. D. & Burchard, S. M. (2013) "Engendering" Politics: The Impact of Descriptive Representation on Women's Political Engagement in Sub-Saharan Africa. *Comparative Political Studies* 46(7), 767–790. <https://doi.org/10.1177/001.041.4012463884>.
- Berktaş, F. (2004) Kadınların İnsan Haklarının Gelişimi ve Türkiye. *Sivil Toplum ve Demokrasi Konferans Yazıları*, 7(1). https://stk.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/02/01/berktay_std_7.pdf (Erişim Tarihi: 12.01.2024).
- Bille, L. (2001) Democratizing a Democratic Procedure: Myth or Reality? Candidate Selection in Western European Parties, 1960–1990. *Party Politics* 7(3), 363–380. <https://doi.org/10.1177/135.406.8801007003006>.
- Butler, D. M. & Preece, J. R. (2016) Recruitment and Perceptions of Gender Bias in Party Leader Support. *Political Research Quarterly* 69(4), 842–851. <https://doi.org/10.1177/106.591.2916668412>.
- Büyükoztürk, Ş. vd. (2008) *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: PegemA.
- Cansun, Ş. (2012) Siyasette Cinsiyet Kotası: AKP ve CHP Örnekleri. *İZÜ Sosyal Bilimler Dergisi* 1(1), 78–96.
- Carroll, S. J. & Sanbonmatsu, K. (2013) *More Women Can Run: Gender and Pathways to the State Legislatures*. New York: Oxford University Press.
- Catón, M. (2007) *Effective Party Assistance: Stronger Parties For Better Democracy*. Srockholm: International IDEA.
- Caul, M. (1999) Women's Representation in Parliament: The Role of Political Parties. *Party Politics* 5(1), 79–98. <https://doi.org/10.1177/135.406.8899005001005>.
- Celis, K. & Childs, S. (2012) The Substantive Representation of Women: What to do with Conservative Claims? *Political Studies* 60(1), 213–225. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.2011.00904.x>.
- Celis, K. & Lovenduski, J. (2018) Power Struggles: Gender Equality in Political Representation. *European Journal of Politics and Gender* 1(1–2), 149–166. <https://doi.org/10.1332/251510818X152.725.20831085>.
- Chappell, L. (2006) Comparing Political Institutions: Revealing the Gendered "Logic of Appropriateness." *Politics & Gender* 2(2), 223–235. <https://doi.org/10.1017/S1743923X06211048>.
- Childs, S. & Webb, P. (2011) *Sex, Gender and the Conservative Party: From Iron Lady to Kitten Heels*. Cham: Springer.
- CHP. (2024a) Parti Yönetimi. <https://chp.org.tr/parti-yonetimi/myk-uyeleri> (Erişim Tarihi: 16.01.2024).
- Cumhuriyet Halk Partisi. (2024b). *CHP Parti Tüzüğü*. <https://chp.org.tr/yayin/chp-parti-tuzugu/Open> (Erişim tarihi 15.03. 2025).
- Coşar, S. & Yeğenoğlu, M. (2011) New Grounds for Patriarchy in Turkey? Gender Policy in the Age of AKP. *South European Society and Politics* 16(4), 555–573. <https://doi.org/10.1080/13608.746.2011.571919>.
- Crowder-Meyer, M. (2013) Gendered Recruitment without Trying: How Local Party Recruiters Affect Women's Representation. *Politics & Gender* 9(4), 390–413. <https://doi.org/10.1017/S1743923X13000391>.
- Çadır, M. (2011) *Kadının Siyasal Yaşama Katılımında Siyasi Parti Kadın Kollarının Rolü (TBMM'de Grubu Bulunan Siyasi Partiler Bağlamında Ankara İli Örneği)*. Ankara: TC Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.
- Çakır, S. (2019) *Erkek Kulübünde Siyaset*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Çitak, Z. & Tür, Ö. (2008) Women Between Tradition and Change: The Justice and Development Party Experience in Turkey. *Middle Eastern Studies* 44(3), 455–469. <https://doi.org/10.1080/002.632.00802021616>.

- Dahlerup, D. (1988) From a Small to a Large Minority: Women in Scandinavian Politics. *Scandinavian Political Studies* 11(4), 275–298. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9477.1988.tb00372.x>.
- Dahlerup, D. (2013) *Women, Quotas and Politics*. London: Routledge.
- Davis, R. H. (1997) *Women and Power in Parliamentary Democracies: Cabinet Appointments in Western Europe, 1968–1992 (Vol. 2)*. Nebraska: University of Nebraska Press.
- Drechselova, L. (2022) *Türkiye’de Yerel Siyasette Kadınlar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Esteve-Volart, B. & Bagues, M. (2012) Are Women Pawns in the Political Game? Evidence from Elections to the Spanish Senate. *Journal of Public Economics* 96(3–4), 387–399. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2011.11.005>.
- Folke, O. & Rickne, J. (2016) The Glass Ceiling in Politics: Formalization and Empirical Tests. *Comparative Political Studies* 49(5), 567–599. <https://doi.org/10.1177/001.041.4015621073>.
- Free Network. (2021) Why Are Women Underrepresented in Politics: Exploring Causes and Solutions. <https://freepolicybriefs.org/2021/03/08/women-in-politics/> (Erişim Tarihi: 15.09.2024).
- Gagliarducci, S. & Paserman, M. D. (2012) Gender Interactions within Hierarchies: Evidence From the Political Arena. *The Review of Economic Studies* 79(3), 1021–1052. <https://doi.org/10.1093/restud/rdr046>.
- Gallagher, M. & Marsh, M. (1988) *Candidate Selection in Comparative Perspective: The Secret Garden of Politics*. London: Sage.
- Hessami, Z. & Da Fonseca, M. L. (2020) Female Political Representation and Substantive Effects on Policies: A Literature Review. *European Journal of Political Economy* 63(101896), 1–9. <https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2020.101896>
- Htun, M. & Weldon, S. L. (2018) *The Logics of Gender Justice: State Action on Women’s Rights around the World*. New York: Cambridge University Press.
- Inglehart, R. & Norris, P. (2003) *Rising Tide: Gender Equality and Cultural Change around the World*. New York: Cambridge University Press.
- Ka-Der. (2024) 31 Mart 2024 Yerel Seçimlerinin Analizi. https://ka-der.org.tr/wp-content/uploads/2024/07/Kader_Rapor_Gulgun-Erdogan-Tosun-1.pdf (Erişim Tarihi: 15.10.2024).
- Kadın Dostu Kentler. (2014) Kadın Dostu Kentler Birleşmiş Milletler Ortak Programı. <http://www.kadindostukentler.com/proje.php> (Erişim Tarihi: 21.10.2017).
- Kahraman, L. et al. (2014) Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet Algı Araştırması. *Turkish Studies* 9 (2), 811–831. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.6244>.
- Kandawasvika-Nhundu, R. (2021) *The Role of Political Parties on Women’s Participation and Representation*. Srockholm: International IDEA.
- Kandiyoti, D. (1988) Bargaining with Patriarchy. *Gender & Society* 2(3), 274–290. <https://doi.org/10.1177/089.124.388002003004>.
- Kandiyoti, D. (1997) *Cariyeler Bacılar Yurttaşlar: Kimlikler ve Toplumsal Dönüşümler*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Kenny, M. & Verge, T. (2016) Opening Up the Black Box: Gender and Candidate Selection in a New Era. *Government and Opposition* 51(3), 351–369. <https://doi.org/10.1017/gov.2016.5>.
- Keser, A., Çelik, M. & Ercan, E. (2021) Türkiye’de Kadınların Siyasal Temsili ve Toplumsal Cinsiyet. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 76(1), 191–229. <https://doi.org/10.33630/ausbf.822019>.
- Kittilson, M. C. (2006) *Challenging Parties, Changing Parliaments: Women and Elected Office in Contemporary Western Europe*. Ohio: Ohio State University Press.
- Kitschelt, H. & Wilkinson, S. I. (eds.) (2007) *Patrons, Clients and Policies: Patterns of Democratic Accountability and Political Competition*. New York: Cambridge University Press.

- Konda. (2018) 24 Haziran Seçimleri Sandık Analizi. <https://konda.com.tr/uploads/1807-konda-24haziransecimlerisandikanalizi-2a4b669605e3506d78ca90e73f73d212022e32c97bee3ae4d0200fc3f7fa2b8a.pdf> (Erişim Tarihi: 31.12.2024).
- Konda. (2019) 31 Mart Yerel Seçimlerinin Sayısal Analizi. <https://konda.com.tr/uploads/1904nisan-barometre-97-kamuoyu-0cdc49dcdd116180d35959d3235f662abb767b5997a9463796f054.844.90381b3.pdf> (Erişim Tarihi: 31.12.2024).
- Kroeber, C. (2022) How Parties Led by a Woman Redefine Their Positions: Empirical Evidence for Women's Green, Alternative and Libertarian Agenda. *European Journal of Political Research* 61(1), 175–193. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12449>.
- Krook, M. L. (2010) *Quotas for Women in Politics: Gender and Candidate Selection Reform Worldwide*. New York: Oxford University Press.
- Krook, M. L. & Norris, P. (2014) Beyond Quotas: Strategies to Promote Gender Equality in Elected Office. *Political Studies* 62(1), 2–20. <https://doi.org/10.1111/1467-9248.12116>.
- Kunovich, S. & Paxton, P. (2005) Pathways to Power: The Role of Political Parties in Women's National Political Representation. *American Journal of Sociology* 111(2), 505–552. <https://doi.org/10.1086/444445>.
- Lawless, J. L. & Fox, R. L. (2010) *It Still Takes a Candidate: Why Women Don't Run for Office*. New York: Cambridge University Press.
- Leftwich, A. (2015) *What is Politics? The Activity and its Study*. Chichester: John Wiley & Sons.
- Loukil, N. & Yousfi, O. (2016) Does Gender Diversity on Corporate Boards Increase Risk-Taking? *Canadian Journal of Administrative Sciences* 33(1), 66–81. <https://doi.org/10.1002/cjas.1326>.
- Lovenduski, J. (2005) *Feminizing Politics*. Oxford: Polity Press.
- Mlambo, C. & Kapingura, F. (2019) Factors Influencing Women Political Participation: The Case of the SADC Region. *Cogent Social Sciences* 5(1), 1–13. <https://doi.org/10.1080/23311.886.2019.1681048>.
- MHP. (2024) Kadrolar. https://www.mhp.org.tr/htmldocs/kadrolar/mhp_kadrolari/mhp/Milliyetci_Hareket_Partisi.html (Erişim Tarihi: 16.01.2024).
- Millett, K. (1987) *Cinsel Politika*. İstanbul: Payel Yayınları.
- Minibaş, T. (1996) Siyasal Partiler Yelpazesinde Kadının Konumu. N. Arat (der.), *Kadın Gerçeklikleri* (173–189). İstanbul: Say Yayınları.
- Mitchel, A. (1995) *Feminizm*. (Çev. Ş. Tekeli). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Niven, D. (1998) Party Elites and Women Candidates: The Shape of Bias. *Women & Politics* 19(2), 57–80. https://doi.org/10.1300/J014v19n02_03.
- Norris, P. (1993) Conclusions: Comparing Legislative Recruitment. J. Lovenduski & P. Norris (eds.), *Gender and Party Politics* (309–330). London: Sage Publications.
- O'Brien, D. Z. & Rickne, J. (2016) Gender Quotas and Women's Political Leadership. *American Political Science Review* 110(1), 112–126. <https://doi.org/10.1017/S000.305.5415000611>.
- Oshewolo, S., & Adedire, S. (2019) Gender Representation in Nigeria's National Assembly under the Fourth Republic. J. Y. Fashagba, O.-R. M. Ajayi, & C. Nwankwor (eds.), *The Nigerian National Assembly* (189–198). Cham: Springer.
- Paxton, P. & Kunovich, S. (2003) Women's Political Representation: The Importance of Ideology. *Social Forces* 82(1), 87–113. <https://doi.org/10.1353/sof.2003.0105>.
- Pemstein, D., Meserve, S. A. & Bernhard, W. T. (2015) Brussels Bound: Policy Experience and Candidate Selection in European Elections. *Comparative Political Studies* 48(11), 1421–1453. <https://doi.org/10.1177/001.041.4015581682>.
- Phillips, A. (1995) *Demokrasinin Cinsiyeti*. (Çev. A. Türker). İstanbul: Metis Yayınları.

- Pınarcıoğlu, N. Ş. (2017) Eril Siyasette Kadın Temsili (Mi?). *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi* 7(1/1), 12–24.
- Rahat, G. & Hazan, R. Y. (2010) Candidate Selection Methods: An Analytical Framework. *Party Politics* 7(3), 297–322. <https://doi.org/10.1177/135.406.8801007003003>.
- Sanbonmatsu, K. (2002) Political Parties and the Recruitment of Women to State Legislatures. *The Journal of Politics* 64(3), 791–809. <https://doi.org/10.1111/0022-3816.00146>.
- Sanbonmatsu, K. (2006) Do Parties Know That “Women Win”? Party Leader Beliefs about Women’s Electoral Chances. *Politics & Gender* 2(4), 431–450. <https://doi.org/10.1017/S1743923X06060132>.
- Sancar, S. (2018) *Siyasal Kararlara Katılımda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Çalışması Geniş Özet*. İstanbul: Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği.
- Sancar, S. (2023) Kadın Hakları Siyaseti: Siyasetin Eril Karakterini Değiştirmek. *Mülkiye Dergisi*, 47(1), 447–466.
- Shvedova, N. (2005). Obstacles to Women’s Participation in Parliament. J. Ballington & A. Karam (eds.), *Women in Parliament: Beyond Numbers* (33–45). Stockholm: International IDEA.
- Squires, J. (2007) *The New Politics of Gender Equality*. London: Palgrave Macmillan.
- Tansi, M. D. (2004) Kadınların Siyasal Temsili ve Katılımı. *Kadın Çalışmalarında Disiplinlerarası Buluşma 1–4 Mart 2004 Sempozyum Bildiri Metinleri, Cilt 3* (111–117). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi.
- Taş, G. (2016) Feminizm Üzerine Genel Bir Değerlendirme: Kavramsal Analizi, Tarihsel Süreçleri ve Dönüşümleri. *Akademik Hassasiyetler* 3(5), 163–175.
- Taşkın, Y. (2016) *Siyaset: Kavramlar, Kurumlar, Süreçler*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- TBMM. (2024) Cinsiyete Göre Dağılım. <https://www.tbmm.gov.tr/sandalyedagilimi> (Erişim Tarihi: 05.10.2024).
- Tekeli, Ş. (1982) *Kadınlar ve Siyasal-Toplumsal Hayat*. İstanbul: Birikim Yayınları.
- TÜİK. (2024) Nüfus Ve Konut Sayımı 2021. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Nufus-ve-Konut-Sayimi-2021-45866> (Erişim Tarihi: 16.10.2023).
- UN Women. (2021) Facts And Figures: Women’s Leadership and Political Participation. <https://www.unwomen.org/en/articles/facts-and-figures/facts-and-figures-womens-leadership-and-political-participation> (Erişim Tarihi: 27.08.2021).
- UNDP Community of Democracy. (2017) Advancing Women’s Political Participation. <https://community-democracies.org/app/uploads/2018/06/WPP-MENA-Consultation-1-1.pdf> (Erişim Tarihi: 09.10.2024).
- Uwa, O. G., John, A. E., Dauda, B. O. & Oyindamola, O. (2018) Political Participation and Gender Inequality in Nigerian Fourth Republic. *Global Journal of Political Science and Administration* 6(5), 22–38.
- Walters, R. (2022) “Varieties Of Gender Wash: Towards a Framework for Critiquing Corporate Social Responsibility in Feminist IPE.” *Review of International Political Economy* 29(5), 1577–1600. <https://doi.org/10.1080/09692.290.2021.1935295>.
- WEF. (2024) Global Gender Gap Report 2024. <https://www.weforum.org/publications/global-gender-gap-report-2024/> (Erişim Tarihi: 10.08.2024).
- YSK. (2002) 3 Kasım 2002 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları. https://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/2002MilletvekiliSecimi/2002_secim%20_sonuc.pdf (Erişim Tarihi: 20.10.2023).
- YSK. (2023a) 2023/643 Sayılı YSK Kararı, 28. Dönem Milletvekili Genel Seçimine Katılacak Kesin Aday Listeleri. <https://www.ysk.gov.tr/doc/karar/dosya/1542793/2023-643.pdf> (Erişim Tarihi: 16.06.2023).
- YSK. (2023b) 28. Dönem Genel Milletvekili Seçim Sonuçları. <https://sonuc.ysk.gov.tr/sorgu> (Erişim Tarihi: 10.06.2023).

- YSK. (2024) 31 Mart 2024 İlçe Belediye Başkanı Adayları. <https://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/2024MahalliIdareler/2024KesinAdayListeleri/ilce%20belediye%20ba%C5%9Fkan%C4%B1.pdf> (Erişim Tarihi: 31.01.2025).
- Yuval-Davis, N. (2016) Cinsiyet ve Millet. (Çev. Aşşın Bektaş). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yüksel, M. (2022) Türkiye’de Kadınların Parlamentoda Temsilinde Siyasal Partilerin Rolü. *Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi* 14(3), 1303–1323.

The Gender Perspectives of Political Parties: An Evaluation through the Case of Nevşehir

Leyla KAHRAMAN YÜCE^{*}

Historically, women and men have not experienced equal status in society, with women facing inequity, discrimination, and violence due to their gender. Gender is a valuable framework for the historical examination of inequality, extending beyond biological sex and being socially constructed, resulting in gender-specific roles, stereotypes, divisions of labor, and imbalanced power dynamics. The gendering of all institutions and structures, including places, activities, and occupations, stems from this construct, which confines men and masculinity to the category of sovereign and women and femininity to the category of subordinate. From this perspective, politics, political activity, and the political sphere are the domains where patriarchy has exerted the most substantial power. The political arena, characterized by institutionalized patriarchy and sexist standards, has become subjugating and restrictive for women under male dominance. Women have been fighting for hundreds of years to become subjects of the political sphere and to overcome its sexist codes. Nevertheless, the political arena remains far from achieving equitable participation and operation for women.

This study aims to clarify the role of political parties as institutions that serve as mechanisms reinforcing the patriarchal characteristics of the political domain in relation to women's representation. It focuses on the Nevşehir local branches of Türkiye's three leading political parties—AKP, MHP, and CHP—which have female representatives in parliament and garnered the highest vote counts. The study seeks to elucidate the impact of political parties' gender attitudes on women's political representation, drawing on the insights of provincial and district presidents and MPs from AKP, MHP, and CHP in Nevşehir. It also aims to identify the structural and social determinants contributing to the underrepresentation of women in politics, as well as the gender egalitarian strategies, policies, and practices of political parties and their disparities.

The primary conclusion of the study is that the representation of women in the headquarters and provincial organizations of the sampled political parties is exceedingly limited. The proportion of women serving as provincial and district presidents, as well as deputy provincial and district presidents within the provincial organizations of these parties in Nevşehir, is merely 8.57%. Furthermore, the proportion of women in the central organization of any of these parties has not attained the essential threshold of 33%. This evidence alone demonstrates that women are

* Doç. Dr, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümü, lkahraman@nevsehir.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-7631-4896>.

not evenly represented in these parties. Political party executives have asserted that these rates adequately represent women within the party. It has also been asserted that women's involvement in politics is not considered a primary responsibility, as societal norms dictate that women should focus on familial and domestic obligations due to the gendered division of labor. The claim by women themselves that their political participation is diminished owing to insufficient education, lack of requisite knowledge, skills, or resources, or disinterest reflects a patriarchal perspective. The assertion that women face no gender discrimination within the party and in politics implies a lack of awareness regarding prevailing gender imbalances and their consequences.

The significant proportion of individuals in Türkiye who perceive feminism as detrimental to family structure and a catalyst for divorce indicates a persistent lack of awareness regarding gender inequality. The elevated percentage of those who believe that withdrawal from the Istanbul Convention is justified indicates that the pervasive violence against women based on their gender is overshadowed by the patriarchal views of party leaders. While it has been demonstrated that political party beliefs substantially influence the gender perspective of political parties, this disparity has been found to be greater than expected. Individuals who identify as conservative and nationalist (AKP and MHP) are more inclined to adopt a gender-inequitable perspective. Conversely, although persons identifying as social democrats (CHP supporters) hold a more gender-equitable viewpoint, it is crucial to recognize that this perception is less favorable than the findings shown in the existing literature. The research revealed that male codes predominantly influence the political parties in the sample, significantly affecting women's engagement, empowerment, and candidacy in the political arena. Women face significant challenges in ascending, participating, and becoming central figures within political parties characterized by gender inequity.

It is unrealistic to expect the spontaneous eradication of macho sexist standards for women's representation in the political arena. It is imperative to establish gender quotas and the zipper system as a legal requirement in both political party legislation and party statutes, drawing from global examples. Achieving a female quota of 50%, with a minimum threshold of 33%, is essential to dismantle the entrenched patriarchal hegemony in the political domain. It is impossible to discuss women's political equality in a political environment characterized by masculine codes, which dictate the methods of conducting politics, the criteria for success, and all of its fundamental components. Women, who are included not as fundamental constituent elements but as passive, transient, and powerless actors in secondary positions within this domain, are condemned to a dependent posture under such conditions. To eliminate unequal power relations, a new political arena where genders are equal and equally constitutive subjects must be developed. The creation and institutionalization of a political domain governed by shared rules, devoid of gender-inequitable stereotypes and roles, will facilitate the attainment of the ideal of equal citizenship.

It is recommended that the scope of this study, which was carried out at the local level in Nevşehir, be expanded through further research in other regions in order to obtain more comprehensive findings and to identify and eradicate the masculine structures that hinder women's representation in the political arena.